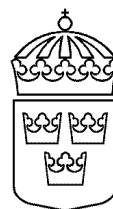

Riksdagens protokoll

1999/2000:111

Onsdagen den 17 maj

Protokoll
1999/2000:111

Kl. 9.00 – 11.46
17.00 – 17.22

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 11 maj.

2 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Proposition
1999/2000:116 till trafikutskottet

3 § Förnyad bordläggning

Föredrogs men bordlades åter
Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU19
Justitieutskottets betänkanden 1999/2000:JuU17, JuU19 och JuU20

4 § Börsintroduktion av Telia AB

*Börsintroduktion av
Telia AB*

Föredrogs
näringsutskottets betänkande 1999/2000:NU18
Börsintroduktion av Telia AB (prop. 1999/2000:84).

Anf. 1 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Näringsutskottets betänkande nr 18 innehåller ett förslag om börsintroduktion av Telia AB och en fullmakt för regeringen att sälja 49 % av bolagets aktier. Jag är beredd att säga att vi äntligen – till sist – verkar komma fram till ett sådant beslut i denna kammare, efter sju sorger och åtta bedrövelser. Vi har kämpat med frågan i över sex års tid, med många besvikelser och många besvikna anställda under lång tid. Beroende på dröjsmålet har också mycket stora värden gått förlorade under resans gång.

Jag är trots allt glad i dag över att vi äntligen får en börsintroduktion av Telia. Jag är glad därför att det är bra för bolaget, för dess anställda och för Sverige att vi får en än starkare utveckling än den som har varit och möjligheter för ett av Sveriges viktigaste och teknikintensivaste

företag att bli ett ännu större lokomotiv för den svenska ekonomiska utvecklingen, inte minst inom det centrala IT- och teleområdet, där vi har kommit upp på en världsledande nivå.

Telias historia är lång, och jag ska inte rekapitulera den särskilt långt tillbaka. Vi ska ändå komma ihåg att det var under den borgerliga regeringen som det gamla Televerket, under Kommunikationsdepartementet lett av Mats Odell, bolagiserades till Telia AB och därmed en börsintroduktion började möjliggöras.

Det kom också att genomföras en teleavreglering i Sverige som var unik och som väldigt mycket låg i framkant. Den har blivit en av de kanske främsta och viktigaste åtgärderna för att Sverige ska bli världsledande inom mobil telefoni och inom den informationsteknik som är förknippad med den.

När Sverige avreglerade ville nästan alla de telebolag som fanns i världen och som såg teleavregleringar framför sig vara närvarande i Sverige med mycket kompetent personal. Sverige blev någonting av televärldens Hollywood, och de främsta aktörerna drogs till landet. Därmed skapades i sin tur en unik miljö. Genom medverkan av några av världens främsta telebolag av typen L M Ericsson och Nokia och teleoperatörer som Telia, Sonera i Finland och även ett antal nya mobilteleoperatörer med mycket stor innovationskraft och uppfinningsrikedom skapades det som någon kom att kalla Telecom Valley.

Vi har i Sverige blivit världsledande på täthet när det gäller persondata, mobiltelefoner och Internetanvändning. Det ställer krav på ett speciellt personklimat, som gör att de attraktivaste och mest kompetenta kan komma till Sverige och verka här och på ett företagsklimat som är effektivt när det gäller att dra nytta av möjligheterna. Det krävs också att vi även framgent står starka på forskningssidan.

Det handlar om rörlighet inom arbetskraften för att erfarenheter från olika bolag och institutioner ska kunna tillvaratas. Det handlar om rörlighet hos kapital, så att det kan omsättas från gamla till nya verksamheter för att maximera utvecklingen och välfärdsökningen och ta till vara Sveriges unika fördelar. Det handlar om rörlighet när det gäller forskningsresultaten, så att dessa kan komma ut och kommersialiseras i arbetstillfällena och i teknisk och kunskapsmässig utveckling.

Det som jag är besviken över är att man i denna proposition och i detta betänkande inte tar steget fullt ut utan gör något av en halvmesyr. Vi ska senare under våren behandla en proposition om informationsteknikens utveckling och brister i det svenska omvärldsklimatet som motverkar fulla möjligheter för Sverige att utveckla bolag av Telia.

Det är också en halvmesyr att vi inte här i kammaren i dag kan ta ett definitivt beslut om att tiden med Telia som ett politiserat bolag i större eller mindre utsträckning ska ta slut, så att man kan garantera att Telia nu blir ett strikt kommersiellt bolag. Detta förutsätter att den politiska kontrollen nu skulle släppas och att det statliga majoritetsägandet skulle överges inom en överskådlig framtid.

Vi ska komma ihåg att denna börsintroduktion har debatterats hårt i denna kammare. Statsråd efter statsråd och majoritet efter majoritet har motsatt sig börsintroduktionen. Det var först efter det misslyckade och närmast katastrofala fusionsförsöket mellan Telia och Telenor som man äntligen kom fram till slutsatsen att det inte gick att behålla Telia i statlig

regi. Trovärdigheten var så gravt urholkad både inom Telia som bolag och från omvärlden att Telia–Telenor, som skulle ha haft ett statligt majoritetsägande i 17 år, två regeringar med vetorätt och en närmast kvoterad styrelse med länderrepresentanter, var en katastrofal lösning. Regeringen beslutade sig äntligen – efter betydande påtryckningar från Sveriges riksdag – för att lägga fram en proposition som möjliggör en börsintroduktion av Telia.

Börsintroduktionen av Telia kommer sent. Jag nämnde i inledningen att vi har förlorat mycket tid. Vi hade en unik möjlighet som ett av de första länderna i världen med en starkt avreglerad marknad att få Telia att bli ännu offensivare i vår omvärld genom att agera som ett strikt kommersiellt företag redan i mitten på 90-talet. Därmed skulle Telia ha kunnat utnyttja sina unika förutsättningar som en skicklig operatör för att kunna expandera än mer, för flera arbetstillfällen och en bättre värdeutveckling.

Jag är väl medveten om den frånvarande näringsministerns ständiga understrykande av att värdet på Telia har stigit under de senaste sex åren. Kanske har det fördubblats eller ökat till mer än det dubbla. Men problemet för näringsministern och majoriteten är ju att värdet på bolag som har gått till börsen, som det finska televerket och det danska televerket, har två-, tre-, fyra- eller femdubblats under motsvarande tid. Bara en mindre post för svenska staten hade förmodligen varit mer värd än bolaget i dess helhet i dag, om det hade kunnat följa det finska och det danska televerkets utveckling. Dessutom hade vi under tiden kunnat berika svenska folket, skapa fler arbetstillfällen, göra Telia till en än starkare internationell aktör och därmed ytterligare stärka vår konkurrenskraft på detta område.

Den borgerliga oppositionen i näringsutskottet har gjort allt som står i dess makt för att forcera fram detta ärende, trots senfärdighet från regeringen. Vi har varit beredda och är beredda att godta förslaget om att ge fullmakt för försäljning av 49 % av Telias aktier, även om vi har ett tilläggsyrkande att staten inom en överskådlig framtid bör släppa majoriteten och sedan stegvis släppa ägandet i dess helhet.

Det gör vi utifrån utgångspunkten att det är bäst för Telia och dess anställda men även för skattebetalarna. Erfarenheten från Telia–Telenor-affären och utvecklingen i Europa klagar att ingen mer politisk styrning och inblandning ska ske i Telia. Därmed får man större möjligheter att få bättre betalt för skattebetalarnas aktier i bolaget och därmed även bättre utveckling i bolaget.

Vi kritiserar även i vår reservation regeringen för att den inte fullföljt och klagat en del av konkurrensreglerna på den svenska telemarknaden. Det gäller konkurrens om de sista s.k. accessnäten fram till telefonjacken hos konsumenterna. Men det gäller även möjligheterna till att sänka etableringströsklarna för etablerande av nya tänkbara konkurrenter på telemarknaden.

Att klargöra detta och att vara tidig med lagstiftning gör att man ökar trovärdigheten på en starkt konkurrensutsatt marknad. Därmed har investerarna större säkerhet i vad de köper, därmed får man också större möjlighet att få ett bättre pris och därmed bättre utveckling.

Vi moderater har även ett särskilt yttrande där vi kan tänka oss att ge en särskild rabatt till småspararna för att köpa aktier i Telia. Vi gör det

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

med erfarenheter från de tidigare folkaktierna. Detta har radikalt ökat antalet köpare av aktier, och därmed har rabatten blivit gratis för skattebetalarna.

Spridningen av aktier har blivit stor. Den har för folkaktierna blivit en av de största i Europa. Samtidigt har det skapat en stor bredd på marknaden. Det har varit en tillgång för företagen och gett möjligheter att få riskkapital för fortsatt expansion på några av de områden där Sverige står starkast.

Fru talman! För tids vinnande nöjer vi moderater oss med att yrka bifall till reservation nr 1, som vi också kommer att begära rösträkning på. Vi står självfallet fast vid övriga reservationer som vi har undertecknat respektive det särskilda yttrandet.

Anf. 2 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Fru talman! Den debatt som vi för i dag handlar om ett av Sveriges större och viktiga företag. Det har tyvärr kommit att bli en bricka i ett politiskt spel. Det har varit olyckligt för företaget, dess anställda och naturligtvis för landet som helhet.

Regeringens och näringsutskottets förslag är i långa stycken utmärkta och i linje med vad vi kristdemokrater länge har förordat. Men vägen fram till dagens position har varit lång och slingrig, och ibland har regeringen råkat in i en återvändsgränd.

År 1998 stod socialdemokraterna här i kammaren och talade för att staten skulle vara ensamägare av Telia. Varje annan tanke var fel. Förra året, år 1999, sade socialdemokraterna att det skulle bli en fusion med Telenor och statligt majoritetsäggande i 16 år. Allt annat var fel.

Nu säger socialdemokraterna och stödpartierna Vänsterpartiet och Miljöpartiet att högst 49 % av aktierna ska säljas ut. Majoriteten av ägandet ska behållas. Vad blir beskedet från socialdemokraterna nästa år?

Historien visar att socialdemokraterna när det gäller statligt äggande saknar strategi och ideologi. De har en villrådighet som är påfallande. Det inger inte förtroende för den som står för skötseln av de statliga företagen.

Jag vill i korthet påminna om hur regeringen tidigare försökt att åstadkomma en fusion med det norska också statliga Telenor. På det sättet ville man försöka gå runt de ideologiska låsningar som finns inom partiet. Då kunde man tillåta att en viss ägarspridning skedde. Riksdagen fattade då ett beslut som innehöll den bisarra delen som handlade om att staten åtminstone under de kommande – inte 15 och inte 17 – 16 åren skulle behålla majoriteten av aktierna.

Den då föreslagna affären var kanske den bästa som gick att genomföra med de ideologiska restriktioner som den socialdemokratiska regeringen begränsades av. Men affären gick i stöpet, och regeringen samlade sig på nytt. Den här gången handlar det om delprivatisering av Telia.

Nu tillstår också utskottsmajoriteten för första gången att Telia har en nackdel gentemot konkurrenterna eftersom det inte har tillgång till kapitalmarknaden. Det är nödvändigt för att skaffa expensionskapital och för att kunna samarbeta internationellt på viktiga områden. Tidigare har de synpunkterna från vår sida varit felaktiga, oggrundade och inte värda att

beakta. Nu säger man i klartext det som vi länge har sagt. Därmed kan man komma en bit ytterligare för företagets bästa.

Vi kristdemokrater har under många år förordat en successiv försäljning av aktierna i Telia. Skälen för det har naturligtvis varit att Telia ska få samma möjlighet som andra företag att skaffa sig nytt kapital för investeringar och expansion genom emissioner. Det är också vad ledningen för företaget och fackföreningarna på företaget har efterfrågat. Vi tror att det är långsiktigt angeläget för att värna företaget och dess anställda.

I tidigare debatter om Telia har socialdemokratiska företrädare med enfaset hävdade att företag ska ägas av staten och enbart av staten. Socialdemokraterna förefaller ha en förkärlek för att backa in i framtiden och gör det tyvärr också på detta område.

Vi har förstas frågat oss varför. Vilka goda skäl finns det för att staten skulle äga Telia? Finns det några goda argument? Tidigare har vi fått höra att det inte har funnits några skäl för Telia att hämta kapital på marknaden. Det har man kunnat lösa på annat sätt.

Vi har sagt att vi inte tror att det vore möjligt att staten över sin budget skulle förse företaget med tiotals miljarder kronor för att det skulle kunna expandera, genomföra fusioner eller annat. Men det har man tidigare inte tagit notis om. Nu är det lite annat ljud i skällan på det här området.

Vi har också tyckt att företaget behöver drivas utifrån strikt affärs-
mässiga förhållanden och kunna söka sig sina egna partner utan en inblandning från politiskt håll. Det är det bästa för företaget. Vidare kommer företaget vid en försäljning att kunna ge staten pengar som kan användas för att amortera statsskulden och för andra angelägna investeringar.

Fru talman! Av propositionen framgår det att regeringen i ett första steg vill minska statens ägande till 51 % och att regeringen avser att återkomma till riksdagen om en ytterligare minskning skulle bli aktuell. För min egen del är jag helt övertygad om att vi som delägare i AB Sverige som skattebetalare får ut mindre för statens aktier än om regeringen i propositionen och utskottsmajoriteten hade avgett en avsiktsförklaring om att staten successivt ska minska sitt ägande med sikte på en fullständig privatisering.

Propositionens förslag om en försäljning av maximalt 49 % kommer att göra att aktierna säljs till ett väsentligt lägre pris än om regeringen hade vågat ta steget och deklarerat att man har för avsikt att helt gå ur företaget så snart marknaden medger det till ett för skattebetalarna bra pris.

Regeringen har varit ganska otydlig på den här punkten. På det sättet har man hamnat i värsta möjliga position. När propositionen offentliggjordes sade den tyvärr i dag frånvarande näringsministern, enligt nyhetsbyrån Direkt, om det statliga ägandet: Det är ingen ambition och kanske t.o.m. olämpligt att staten ska vara majoritetsägare.

TT skrev, jag tror det var samma dag, om statens ägande, som det formulerades i propositionen: Men det är enligt Rosengren ingen markering att staten bör behålla majoriteten i företaget. Själv anser han att staten på sikt inte ska vara majoritetsägare i bolaget.

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

Göran Persson, statsministern, sade tidigare: Staten ska inte ha majoritetsägande i Telia om bolaget börsintroduceras. Om vi går till börsen ser jag ingen som helst vits med att staten ska ha ett majoritetsägande.

Av betänkandet kan man inte utläsa några goda skäl till att staten ska behålla majoriteten av ägandet. Det anförs inga goda skäl för detta. Är det så att man kommer att få ett lägre pris för aktierna än annars om man behåller majoriteten? Får vi som skattebetalare mer pengar om man deklarerar att staten kommer att lämna majoritetsägandet och på sikt gå ur helt och hållet?

Socialdemokratiska representanter kommer kanske senare i dag att deklarerar att det är Vänsterpartiet som har fått igenom det här i förhandlingar med regeringen. Det förefaller ju ganska tydligt, av näringsministerns och t.o.m. statsministerns uttalanden att döma, att det inte finns någon anledning att ha ett statligt majoritetsägande.

Varför har då socialdemokraterna intagit den positionen? Är det bäst för skattebetalarna? Nej. Är det bäst för företaget? Nej. Är det bäst för företagets anställda? Nej. Jag hoppas att denna debatt ska kunna ge besked på den punkten.

Till sist, fru talman, är jag glad över att regeringen och majoriteten har gått oss kristdemokrater till mötes när det gäller våra krav på att aktierna ska säljas i tillräckligt små poster för att Telia ska kunna bli en verklig folkaktie. Jag tror att det finns ett mycket stort värde i att många människor i ett land är aktieägare. Telia är en utmärkt aktie för spridning till många, och jag är glad över att man har kommit ned till så små poster som man förefaller göra.

Från kristdemokratiskt håll anser vi att det inte finns någon anledning att ge några särskilda rabatter. Detta har alla förutsättningar att bli en god affär för skattebetalarna, för aktieägarna och naturligtvis för företaget Telia och dess anställda.

Anf. 3 ÅKE SANDSTRÖM (c):

Fru talman! Äntligen framme! Som idrottsintresserad skulle jag vilja likna det här ärendet vid en lång femsetsmatch i tennis. Det började som en dubbelmatch där parterna blev osams. Vår spelare kritiserades bl.a. för fotfel under matchen. Det blev ett väldigt långt uppehåll utan att någon näringstillförsel skedde. Inte heller några nya spelare eller ledare kom till. Ett omspel ska ske. Matchen ska spelas som singelmatch, och ledningen ska inte utövas av coachen för laget utan av det statliga tennisorganet.

Denna liknelse äger faktiskt sin giltighet.

Fru talman! Vår fyrpartireservation har tidigare väl beskrivits av andra företrädare. Därför går jag inte in på den i detalj utan tar upp några punkter.

- Den uppbrutna fusionen är enligt Centerpartiets mening att beklaga. Det skulle ha kunnat bli ett mycket bättre resultat med en annan uppläggning.
- Beredningsarbetet, som tidigare har beskrivits, har tagit alltför lång tid i en dynamisk IT- och telekomvärld.

- En större del måste säljas – det är också Centerpartiets mening. Pengarna kan användas dels till infrastrukturutbyggnad i accessnätet för att få lika villkor i hela landet, dels till avbetalning på statsskulden. Vi ska väl återkomma till IT-propositionen senare.
- En annan punkt är just att det är fel ordning på upplägget. Givetvis borde vi först ha behandlat frågan om principerna och IT-propositionen och därefter det här ärendet.

Vi kan ha olika uppfattningar om staten som dominerande ägare och om hur negativt det är. I det tidigare inlägget fick vi höra att det har kommit olika signaler på den punkten. Vår mening är att det statliga majoritetsinflytandet ska avvecklas på sikt. Det torde också bli så.

Från Centerpartiets sida vill vi också ge ett erkännande vad gäller aktierna. Förslaget om folkaktier är bra. I vår motion hade vi yrkat på detta. Vi hoppas verkligen att det ska ges tillräckligt med tid, så att enskilda, vanliga medborgare hinner sätta sig in i prospektet. Jag har fått uppgifter om att det enbart skulle röra sig om 12 till 14 dagar, och det är en väldigt kort tid.

Jag hoppas att någon av s-företrädarna kan ge något besked på den punkten – om det finns någon information att ge.

Betänkandet berör också infrastrukturfrågorna, som vi ska återkomma till. Sammanfattningsvis vill jag från Centerpartiets sida bara klargöra att det viktigaste är att vi för det första kan trygga konkurrensen på tjänste- och operatörssidorna, som utgör den mer dynamiska delen av IT-sektorn. Det kan vi göra genom ett öppet nät på lika villkor för alla operatörer.

För det andra är det viktigt att vi kan garantera likvärdiga förbindelser i hela landet.

För det tredje ska vi skapa förutsättningar för en långsiktig planering, som gör att nätet ska bli skalbart i takt med den ökade efterfrågan på kapacitet.

Fru talman! För tids vinnande och med hänvisning till den redovisning av vår gemensamma reservation som gjorts tidigare yrkar jag bifall till reservationerna 1 och 3.

Anf. 4 EVA FLYBORG (fp):

Fru talman! I dag den 17 maj är det fest på Karl Johann i Oslo. Det kanske är en ödets ironi att det här beslutet fattas på Norges nationaldag. Norge är ju för evigt en del av Telias historia.

Det var en Norgehistoria där man undvek total katastrof i absolut sista sekunden. Vi i Folkpartiet befann oss i stark opposition. Den färden var mycket vådlig och kunde ha slutat riktigt illa för de svenska skattebetalarna.

Nu har vi ett annat förslag framför oss i dag, och jag skulle vilja jämföra de här två affärerna ett ögonblick.

Då, på Telia-Telenor-tiden, hade vi ett statligt majoritetsägande som skulle pågå i 16 år. Då hade vi åtminstone en tidsgräns. Nu, fru talman, finns det ingen gräns för dumheterna, dvs. det statliga ägandet kan fortgå hur länge som helst. Det vet vi ingenting om.

Det är för övrigt dagsnotering på hur länge vi ska ha ett statligt majoritetsägande i Telia. Ibland säger näringsministern och även statsmi-

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

nistern att de ska sälja ut majoriteten i Telia. Några månader senare är det inte alls nödvändigt, och ytterligare några månader senare är det inte ens önskvärt.

Den s.k. politikerrabatten, alltså det sänkta värdet på aktien på grund av en politisk inblandning i företaget, kvarstår från förra gången. Marknaden ger olika svar på frågan hur mycket det kan betyda, men bedömningar på 10 % och t.o.m. 20 % kan inte bara viftas bort.

Om då, fru talman, Telia skulle värderas till ungefär 600 miljarder kronor, så ger detta en minskad intäkt till skattebetalarna på mellan 60 och 120 miljarder kronor. Det är inte ett ansvarsfullt eller klokt sätt att hantera statens tillgångar på.

Dessutom hade detta helt kunnat undvikas. Bara genom att man från departementets sida klart hade deklarerat att det statliga majoritetsägandet ska minskas till under 50 % hade man helt och hållet kunnat undvika den här förmodade missade intäkten.

Men på grund av interna låsningar förmår man inte fatta beslutet, och det är synd. De glada tongångar som hördes från Rosengren och Persson i början av året har nu förbytt till ett mummel om att majoritetsägandet inte alls behöver säljas ut.

Fru talman! Folkpartiet har hela tiden hävdat att vi bör göra Telia till en folkaktie av många olika skäl. Det kan göras på flera olika sätt. Man ska t.ex. ha tillräckligt små poster som alla har råd att köpa. Jag tycker att man ska ge företräde för privatpersoner vid försäljningen, och man ska också ha en tillräckligt lång teckningstid, så att alla hinner med.

Regeringen tycks i stort dela vår syn i den här frågan utom vad gäller teckningstiden. Folkpartiet anser att om man kan erbjuda fler svenskar möjlighet att teckna aktier i Telia, så vore det bra dumt att missa den chansen.

Så viktigt är det inte att hinna till just den 23 juni. Man kan mycket väl hinna med allt till den 30 juni, dvs. till veckan efter midsommaren. Om regeringen verkligen menar allvar med sitt prat om en folkaktie bör man förlänga teckningstiden åtminstone en vecka. Däremot vill vi i Folkpartiet inte se någon särskild rabatt på aktierna. Det tror vi inte är nödvändigt.

Fru talman! Telia har som bolag fått ta mycket stryk på grund av klantig politisk hantering den senaste tiden. Det bästa hade varit att sätta Telia som ett bolag fritt från klåfingriga politikers inflytande. Det fortsatta statliga majoritetsägandet kommer att vara en hämsko för Telias möjligheter att agera fritt på marknaden. Det hade dessutom behövt mer eget kapital för sina investeringsbeslut för framtiden, också på grund av den tidsfördröjning som det statliga engagemanget innebär för Telia.

Fru talman! Vi har följt historien under många månader, t.o.m. år, så jag ska inte förlänga debatten ytterligare. Jag vill däremot passa på att önska Telia lycka till på färden, även om den här lösningen inte är den allra bästa vare sig för Telia eller för oss skattebetalare. Till Björn Rosengren, som naturligtvis borde ha varit här för att diskutera dessa viktiga frågor, ska jag bara säga: Släpp Telia loss, det är vår!

Med detta yrkar jag bifall till reservation 1, och vi kommer även att begära rösträkning på den.

Anf. 5 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s):

Fru talman! Jag vill börja med att notera att det finns en ganska stor samsyn mellan de partier som redovisat sin inställning intill nu i alla fall. Det mesta övriga handlar om att man ändå ska få gräla lite grann på regeringen och socialdemokraterna i första hand.

Jag vill också notera att det finns en viss oro för att den här affären antingen är för tidig eller kanske inte är bra. Man hör vanligt folk fråga: Varför gör ni så här, varför säljer ni ut Telia? Då behöver man förklara. Vad vi i dag är beredda att göra är att ge regeringen ett bemyndigande om att påbörja en börsintroduktion av Telia av olika anledningar. Vad bemyndigandet innehåller är att staten ska sälja ut maximalt 49 % av företaget. Skulle det vara så att Telias framtida affärer skulle visa att vi behöver gå längre då måste regeringen komma tillbaka till riksdagen och begära ett förnyat bemyndigande. Det är precis vad som redovisas i propositionen och i näringsutskottets betänkande.

Det här är en väldigt stor affär. Vad svenska folket har byggt upp under decennier ska vi nu få värdesatt och prissatt på börsen. Det är statens företag och det är svenska folkets företag. Jag tycker att det ska bli riktigt spännande att se vad som kommer att hända.

Varför gör vi detta? Det finns som jag sade flera olika skäl. Ett är naturligtvis att vi ska kunna få pengar in i statens kassa. Vi har sagt att försäljningsinkomsterna huvudsakligen ska gå till att reducera vår stats-skuld, och det är bra. Det tjänar svenska folket på. Telia behöver också ytterligare resurser, stora resurser, för att expandera. Jag tror inte att staten har de pengarna. Därför måste Telia få tillgång till den s.k. kapitalmarknaden. Därom är vi ense. Telia behöver pengar för att satsa på forskning och utveckling. Ska Telia behålla sin ställning som spjutspets-företag i den här branschen måste vi gå den här vägen.

Sedan har frågan varit uppe i flera olika sammanhang att då det är svenska folkets företag ska folket också ges utrymme att få vara med och ta del av det värde som har skapats under väldigt lång tid. Därför har regeringen föreslagit, och därför har vi ställt oss bakom det i utskottet, att göra detta till en riktig folkaktie. Det finns ett löfte från regeringens sida att göra så, och jag litar på att det kommer att bli så. Dessutom kommer det att vara möjligt för i stort sett envar att köpa aktier i Telia utan att för den skull behöva sockra det med rabatter, som Per Westerberg föreslår. Jag tror inte att det behövs. Värdetillväxten i Teliaaktien kommer att vara tillräckligt stor för att det ska vara intressant för svenska folket att vara med.

Åke Sandström oroar sig för att prospektet kommer att innehålla för små tidsramar för att man ska hinna fundera igenom detta. Jag tror att många redan har funderat. Får man tio–tolv dagar på sig tror jag att det räcker. Vi vet inte för prospektet är inte färdigskrivet. Det är inte riksdagen som gör det, utan det är regeringen. Jag tror att det kommer att finnas tillräckligt med tid för att fundera över det.

En annan fråga som åter kommer upp i kammaren och som var uppe när vi diskuterade Telia–Telenor är den s.k. politikerrabatten. Rabatt och politiker är fult, men rabatt på Telias aktier är inte fult. När det gäller den s.k. politikerrabatten tror jag att de borgerliga politikerna har alldeles fel. Jag är av rakt motsatt uppfattning. Vi har hört professionella värderare inför utskottet säga att det faktiskt inte är någon nackdel att staten majo-

Prot.

1999/2000:111

17 maj

Börsintroduktion av

Telia AB

ritetsäger ett sådant här företag. Vi hörde Telias koncernledning i utskottet för några veckor sedan säga exakt samma sak. Ni litat inte på de professionella, ni litat inte på de förtroendevalda, inte på politikerna. Vem litat ni på egentligen?

Telias koncernchef sade i utskottet att det är bra om staten är majoritetsägare i Telia under överskådlig framtid. Det kommer ni väl ihåg?

Regeringen har dessutom i propositionen väldigt noga sagt att det inte i första hand ska vara ett politikerstyrt företag. Det ska vara ett företag styrt av professionella och med affärsmässighet som inriktning. Det är alldeles klart. Telia har skötts på ett sådant sätt under de senaste åren också, och vi har sett vilken värdeutveckling som skett i Telia.

Om det här med tiden har man sagt att vi sålat och sålat och inte kunnat få andan ur vagnen. Men det var väl tur, Per Westerberg, att ni inte hann sälja ut Telia under de borgerliga regeringsåren. Tänk vilka enorma summor vi skulle ha gått miste om då! Ändå pratar ni om att det är för sent, att vi har förstört värdet och att svenska folket inte ska få tillräcklig återbäring. Vi får enormt mycket mera pengar för Telia i dag än vad vi skulle ha fått för sex sju år sedan.

Det står att majoritetsägande är bra, det har jag sagt redan. Titta på de övriga telekomföretagen i Europa. Mer än hälften av alla de företag som finns i Europa är merägda av staterna. Det måste väl ändå betyda någonting?

Telias ledning sade i samband med informationen i utskottet att Telia förmodligen är ett intressant företag för uppköp. Bl.a. detta är orsaken till att vi inte ska sälja ut mera av Telia än vad som nu föreslås.

Fientliga uppköp skulle innebära att vi skulle förlora eventuell forsknings- och utvecklingskapacitet i Sverige. Vi pratar väldigt mycket om att huvudkontor flyttas från Sverige till andra länder. Det kan vi förhindra genom en sådan här lösning.

Jag tror att det här kommer att bli en bra affär för svenska staten och för svenska folket. Det statliga majoritetsägandet står för stabilitet och trygghet. Det tycker jag är viktigt att säga och viktigt att konstatera.

Var tid har sina möjligheter och var tid har sina problem. Den dagen vi konstaterar att detta inte är bra får regeringen komma tillbaka till riksdagen och begära att få eventuella andra direktiv för Telia godkända.

Den borgerliga klagolåten över det statliga ägandet har vi hört i många sammanhang när det gäller alla statliga företag. Det är en fråga om ideologi och principer. Jag tycker att vi ska sluta att tjata om det. Vi är inte beredda att gå med på privatiseringar till vilket pris som helst. Det måste finnas en orsak till att vi gör det. Det är föremål och ändamål som ska bestämma om staten ska äga företag.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag säga att regeringens förslag är bra. Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet i dess helhet och avslag på reservationerna.

Anf. 6 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! K G Abramsson har framfört många goda argument för att sälja aktier i Telia. Det är utmärkt. Det är just de argument som vi i oppositionen har framfört i kammaren tidigare, men då argumenterade Socialdemokraterna i en helt annan riktning. Välkommen i gänget, K G Abramsson!

Jag tycker att det vore intressant att höra K G Abramsson utveckla några tankar kring teckningstiden. Jag hoppas att han inte försöker smita undan med att säga att det inte är vår sak. Det är i allra högsta grad vår sak som riksdag att säga någonting i den här frågan. Om uppgifterna om att teckningstiden är så kort som 14 dagar är riktig, anser K G Abramsson då att det är en rimlig tid för enskilda människor att ta ställning till någonting som är en ganska stor investering för hushållsekonomin? Är 14 dagar tillräckligt för K G Abramsson och hans väljare?

En annan fråga handlar om behållandet av majoriteten av aktierna. Som jag sade i mitt anförande har vi tidigare hört ledande företrädare för regeringen, t.o.m. statsministern, säga att det inte finns någon anledning att behålla en majoritet av aktierna. Hur är dagsnoteringen? Ska vi behålla majoriteten under ett år, fem år eller tio år? Hur ser K G Abramsson på detta?

En sista fråga är förstås varför staten över huvud taget ska äga delar av Telia när företaget ska drivas på affärsmässig grund.

Anf. 7 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Jag tror inte att Sveriges riksdag ska skriva prospektet för introduceringen av Telia på börsen. Det är min absoluta uppfattning. Jag tycker att det är rimligt att svenska folket ges tillräckligt med tid för att fundera om detta är bra eller dåligt och om man vill vara med. Jag utgår ifrån att regeringen också förstår detta och ger tillräckligt med tid.

När det gäller majoritetsägandet och de olika beskeden som Göran Hägglund åberopar måste jag säga att det är väldigt konstigt. Göran Hägglund åberopar oftast vad medierna har skrivit om detta. Men när näringsutskottet kallar ansvarig minister till utskottet – där Göran Hägglund själv är närvarande – för att redogöra för frågan och får ett klart besked om detta med majoritetsägande, duger inte detta. Där säger näringsministern att staten ska majoritetsäga Telia under överskådlig tid. Det är ett klart och redigt besked. Något bättre kan man inte få. Det kommer direkt från ministern.

Varför ska staten äga en majoritet i Telia? Det har jag försökt att förklara. Det är tryggt och säkert. Det är ingen nackdel för värdetillväxten i företaget. Det är dessutom så att det under väldigt många år kan vara en fördel att staten är majoritetsägare på grund av det som man också redovisade i utskottet, nämligen att man kan förhindra fientliga uppköp som skulle vara till stor sorg för svenska folket och svenska staten.

Anf. 8 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! För den händelse att jag i mitt tidigare anförande inte yrkade bifall till reservation nr 1 gör jag det nu. Vi kristdemokrater står naturligtvis bakom reservation 2 men nöjer oss för tids vinnande med att yrka bifall till reservation 1.

K G Abramsson säger att riksdagen inte ska skriva prospektet, och det är naturligtvis alldeles riktigt. Det ska vi inte göra. Men jag frågar en gång till: Anser K G Abramsson att 14 dagar är en rimlig tid för hushållen att ta ställning till en så här stor privatekonomisk fråga?

K G Abramsson säger att vi har fått klara besked i utskottet. Där har näringsministern sagt att staten ska behålla majoriteten. Det var det klara beskedet den dagen. Problemet är ju att andra gånger finns det andra lika

Prot.

1999/2000:111

17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

klara besked från regeringens företrädare. Frågan är: Vilket klart besked gäller i dag? Ska staten behålla majoriteten under överskådlig tid eller är det så, som näringsministern och statsministern tidigare har sagt, att det inte finns någon anledning för staten att behålla majoritetsägandet i Telia?

Anf. 9 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Beträffande teckningstiden kan jag inte säga om 14 dagar är en tillräckligt lång tid. Jag utgår ifrån att regeringen har förmåga att bedöma om 14 dagar, 12 dagar eller 20 dagar är den rimliga tiden. Jag tror att Sveriges regering har den kompetensen.

Vilka besked gäller i dag om det statliga majoritetsägandet? Beskedet är att staten ska vara majoritetsägare under överskådlig tid. Det är det besked vi har fått. Det är det besked som utskottet har grundat sitt betänkande på. Några andra besked gäller inte i dag.

Anf. 10 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Till sist är vi åtminstone ense om börsintroduktionen av Telia, att det ska bli en folkaktie och att introduktionen ska ske snarast. Det är bättre sent än aldrig.

Sedan kommer vi till det statliga majoritetsägandet. Först vill jag korrigera K G Abramssons minne från näringsutskottets sammanträde den 26 april kl. 9 på morgonen. Jag skulle kunna återge direkta citat från Jan-Åke Karks framträdande där, men jag vill inte göra det eftersom vi inte brukar citera från sammanträden. Men innebörden är glasklar. Han skulle gärna se att det statliga majoritetsägandet släpptes inom överskådlig framtid samtidigt som han gärna skulle se att man hade ett statligt ägande kvar i bolaget på längre sikt. Facktermen är *foreseeable future*, och den är två-tre år enligt praxis.

Det är alldeles uppenbart att Telia-Telenor-affären lämnar en slagskugga över både den norska och den svenska regeringen för politisk inblandning och styrelsetillsättning. Detta att man vill behålla 51 % riskerar att ge en rabatt. Den här inblandningen har skett i närtid, och jag beklagar den. Jag noterar att statsministern och näringsministern har försökt skylla över detta genom uttalanden om att man för egen del kan tänka sig att gå längre.

Fru talman! Sedan vill K G Abramsson göra gällande att det var tur att man inte privatiserade Telia under den borgerliga regeringen. Det är klart att vi inte kunde göra det under den pågående avregleringen av telemarknaden och bolagiseringen av Telia. Vi drev kravet från 1995. Då fanns värderingar av Telia på 120 miljarder. Samtidigt som Telia nu värderas till ungefär det dubbla har värdet av de börsintroducerade Sonera och Teledanmark fyrdubblats. Varför tror K G Abramsson att svenska Teliaanställda skulle vara sämre på att utveckla sitt bolag än man har varit i Danmark och Finland?

Anf. 11 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! När det gäller koncernledningens besked i utskottet skulle jag kunna gå ännu längre, om det vore passande. Jag har också noterat hur många år som man anser att man skulle kunna leva med ett statligt majoritetsäggande, men jag tror inte att det behövs för att klargöra

den här debatten. Det besked vi har fått från regeringen och från Telias koncernledning tycker jag är ett fullt tillräckligt stöd för att det beslut vi tar i dag är fullständigt riktigt.

I fråga om privatisering och utförsäljning tidigare kan jag inte veta det, men jag tror med bestämdhet att den största delen av värdetillväxten i Telia har skett under senare år. Den skedde inte 1993, 1994, 1995 eller 1996, utan den har skett under de två senaste åren. Då menar jag att svenska staten och därmed svenska folket skulle ha förlorat väldigt mycket pengar om man hade sålt Telia tidigare. Jag tror att det är rätt tidpunkt i dag att gå ut på börsen med Telia. Vi får ut det bästa värdet och den mesta effekten av det.

Anf. 12 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Först återkomsten till Kark: låt oss enas om att han i praktiken – jag har citaten med mig här i kammaren – kunde tänka sig att leva med ett statligt majoritetsägande under några år framåt, men han ville inte se det under en längre tid. Det är en viktig markering. Alla vet att man inte kan sälja majoriteten i dag eller de närmaste månaderna, för det är för stora pengar för marknaden att absorbera.

Fru talman! När det kommer till värdetillväxten, har jag värderingshandlingar från några av världens största värderare, och de talar om ungefär 120 miljarder januari 1995. Värderingen i dag ligger på ungefär det dubbla. Jag noterar att det för de finska och danska televerken i omvandlingen handlar om en tre- eller fyrdubbling under motsvarande tid efter börsintroduktionen.

Jag menar att man har förskyllat stora statliga värden för skattebetalarna genom att vara sen i introduktionen. Men jag säger bättre sent än aldrig. Jag ger gärna rabatt till svenska normala småsparare, vanliga löntagare, för att de ska få köpa en liten post. Det ökar efterfrågan och ger bättre pris. Det är i princip gratis för skattebetalarna, men småspararna får en liten extra stimulans. De är värda det, och det vore bra för Sverige.

Anf. 13 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Överskådlig tid kan naturligtvis omfatta alltifrån dagar till decennier. Jag sade tidigare i mitt anförande att man måste laga efter de möjligheter och förutsättningar som finns från den ena tiden till den andra. Skulle det vara så att vi var överens om att det här inte är bra när vi har kommit en bit på vägen, får regeringen komma tillbaka till riksdagen och begära ytterligare bemyndigande. Då får frågan prövas i det läget.

Vi pratar om värdet. Det är många som har synpunkter på vad Telia är värt i dag. Jag har hört uppgifter från 200 miljarder upp till 600 miljarder. Om vi ger oss till tåls lite grann kommer vi att få veta det ganska snart, och då kanske Per Westerberg och jag kan sätta oss ned och göra ett enkelt räknestycke och se vem som hade rätt.

Anf. 14 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! K G Abramsson säger att om ett tag kan vi se vem som hade rätt. Så enkelt är det inte. Vi kommer inte någon gång att få veta hur

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

det hade blivit om man inte hade haft den här s.k. politikerrabatten med sig.

Jag måste fullfölja de frågor som vi ställer till majoriteten i riksdagen. Är det verkligen ansvarsfullt att hålla fast vid detta att statens majoritetsäggande ska kvarstå under en tid som vi inte vet något om? Förra gången, med Telia och Telenor, riktade vi i Folkpartiet stark kritik mot det 16-åriga statliga ägandet. Nu ser vi ingen ände på dumheterna, och jag tycker att det är mycket olyckligt.

Vi kan säga att Telia värderas till runt 600 miljarder kronor. Ett flertal marknadsbedömare har uttalat synpunkten att en politisk rabatt på mellan 10 och 20 % inte kan uteslutas. Det skulle ge ett inkomstbortfall från staten till skattebetalarna på mellan 60 och 120 miljarder. Ingen kan svära på att de siffrorna är sanna, men många bedömare delar denna uppfattning. Är det då verkligen rimligt, K G Abramsson, att man bara sträcker bemyndigandet upp till 49 % och inte låter det gå över till 51 %, vilket hade givit en klar signal till marknaden och helt undvikit politikerrabatten?

Anf. 15 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Som jag sade, tror jag inte att den fråga som Eva Flyborg ställer tarvar särskilt många kommentarer. Om vi nu litar på att de professionella värderare som har värderat Telia tidigare och Telias koncernledning är bra på sådant här, borde frågan om politikerrabatt inte vara särskilt aktuell i dag. Det har jag sagt tidigare. Om det skulle visa sig vara ett problem att staten är majoritetsägare i Telia och det skapar mindre värdetillväxt, får regeringen komma tillbaka och förklara detta och begära åtgärder från riksdagens sida.

Jag tycker att vi ska sluta att prata om politikerrabatt. Alla de uppgifter som vi har fått tidigare och som är dokumenterade redovisar raka motsatsen.

Anf. 16 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Nu säger K G Abramsson att om det skulle visa sig att Telia skadas av det fortsatta statliga majoritetsäggandet får vi ta upp frågan igen och regeringen får återkomma till riksdagen. Men så enkelt är det inte. Det är ju nu man ger signalen till marknaden, och det är nu vi tappar inkomster på kanske 100 miljarder till svenska folket, till de svenska skattebetalarna, till den svenska statskassan. Det är, fru talman, mycket olyckligt. Det går inte att komma tillbaka med den här saken sedan och göra någonting sedan. Det är nu man sänder signalen.

Jag tror inte att jag får något mer svar på den frågan, så därför skulle jag vilja följa upp ett annat spår, och det gäller den s.k. teckningstiden för aktien. Vi har tidigare kunnat läsa i propositionen och höra näringsministern och andra uttala sig om att det här ska vara klart till midsommar. Det har blivit en sorts gyllene gräns, ett heligt datum. Den 23 juni kan lika gärna sättas till den 30 juni, enligt mitt sätt att se på det.

Som K G Abramsson uttrycker det, är det inte den socialdemokratiska riksdagsgruppen som skriver prospektet. Det är ganska bra. Men skulle den socialdemokratiska riksdagsgruppen kunna tänka sig att påverka regeringen att utöka teckningstiden en vecka, från den 23 till den 30 juni, för att därigenom bereda många fler svenskar möjlighet att fatta

ett så här stort beslut? Även om en halv aktiepost kanske inte rör sig om mer än 5 000, 6 000 eller 7 000 kr är det väldigt mycket pengar för många människor. Aktier är ingenting som är kassaskåpssäkert, utan det är alltid ett spel – någonting man måste överväga noga och resonera sig fram till. Än så länge har vi inte de allra mest noggranna uppskattningarna och analyserna, utan de kommer genom informationsinsatser senare.

Kan K G Abramsson i dag tänka sig att säga att den socialdemokratiska riksdagsgruppen har förstått det här och vill påverka regeringen i den riktningen?

Anf. 17 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Jag vet inte om det skulle leda till några större framgångar om jag gick tillbaka till riksdagsgruppen och började prata om teckningstiden för aktier i Telia. Det tror jag inte. Jag tycker att det är fel att Eva Flyborg m.fl. inte litar på att regeringens och näringsministerns ambitioner att göra detta till en folkaktie borgar för att man också ska ge rimliga förutsättningar för svenska folket att fundera om detta är en bra investering.

Jag tycker att det är orimligt att börja tala om att man skulle förhindra svenska folket att teckna sig för Teliaaktier genom att sätta för kort teckningstid, när man har gått ut och sagt att detta ska bli en folkaktie. Jag litar på att regeringen klarar av den frågan.

Det är nu vi ska göra affärer, Eva Flyborg. Det är beskedet om att staten även i fortsättningen ska vara majoritetsägare som kommer att göra att vi får skapligt betalt för Telias aktier. Det är min uppfattning, och jag tror att den håller fullt ut, med hänsyn till vad vi tidigare har hört och med de erfarenheter som vi kan dra av andra introduktioner av europeiska telekomföretag.

Anf. 18 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Först och främst måste jag också få återkomma till teckningstiden. En grundläggande förutsättning för vanliga människor är faktiskt att man hinner sätta sig in i villkoren. Det är inte så enkelt att man kan säga att det är många som redan har tänkt efter.

Jag tror säkert och jag litar på att det kommer mycket värdefull information. Jag tror också på ett demokratiskt system, där ni på olika vägar kan föra fram signalerna. Det är inte någon partipolitisk fråga, utan en väl grundad folklig fråga.

Jag hoppas att vi inte behöver diskutera det mer. Vi ska inte försvåra, utan vi ska underlätta, om det är möjligt.

Den andra frågan gäller en fundering kring nivån för utförsäljningen. K G Abramsson säger att de här pengarna ska räcka både till Telias affärs- och utvecklingsplaner och en avbetalning av statsskulden. Jag skulle vilja följa upp den frågan. Är det verkligen möjligt om man, också enligt rykten och diskussioner, stannar vid 30–35 %? Vi har också i näringsutskottet fått reda på hur stora och vittgående affärs- och utvecklingsplaner Telia har. Är det verkligen möjligt att det beloppet kan räcka till bådadera? Det är en fundering.

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

Anf. 19 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Teckningstiden tycker jag att vi har diskuterat tillräckligt mycket. Men jag skulle kunna ställa en motfråga till Åke Sandström: Vad tycker Åke Sandström är rimlig teckningstid för aktier i Telia för svenska folket?

Nivån på utförsäljningen har jag inte sett något prospekt för, inte ens ett utkast till prospekt. Jag vet därför inte hur mycket av bemyndigandet som regeringen tänker använda och hur stor del av aktiestocken som kommer att läggas ut. Men vi ska lägga märke till att det i den här propositionen faktiskt föreslås att man i samband med introduktionen också ska kunna besluta om en nyemission.

Sammantaget bör det väl vara så – jag litar fortfarande på regeringen – att regeringen har gjort en klar bedömning av vad som behövs för att uppnå de syften som man har velat uppnå med en börsintroduktion, nämligen att skaffa kapital till statskassan och skaffa kapital till Telia för att gå vidare i den expansion som man har planerat och vill genomföra.

Anf. 20 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Eftersom jag nu fick den stora möjligheten att råda majoriteten beträffande teckningstiden för vanligt folk, föreslår jag tre veckor.

Anf. 21 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik:

Fru talman! Till detta har jag ingen kommentar.

Anf. 22 LENNART BEIJER (v):

Fru talman! Unika fördelar i Sverige. Per Westerberg berömmar Telia, IT-utvecklingen och näringsklimatet i Sverige. Sedan återfaller han i och för sig tyvärr i det gamla språkbruket och talar om politiserat bolag och hur förfärligt det statliga ägandet är.

Jag skulle ändå vilja säga att Per Westerberg är kunnig i både stort och smått när det gäller den dynamiska telekommarknaden. Det erkännandet får man nog ge. Utan att själv veta om det agerar han i själva teknik- och konkurrensfrågorna som en klassisk marxistisk samhällsförändrare.

Per Westerberg vill utveckla produktivkrafterna, de tekniska systemen, kompetensen hos löntagarna och företagens dynamik med hårda statliga regler. Det är alldeles utmärkt. Svagheten i Per Westerbergs agerande är dock ägandefrågan. Han har inte heller i Teliaintroduktionen några betänkligheter, såvitt jag förstår, mot att det finns risker för att det statliga ägandet lätt kan bytas mot ägande av stora privata bolag eller utländska storbolag. Eller har jag fel? Kan Per Westerberg t.ex. tänka sig att speciellt gynna Teliaanställdas ägande?

Fru talman! Vänsterpartiet delar bedömningen att det nu kan vara lämpligt att introducera Telia på börsen. Vi hade välkomnat ett svensk-norskt sammangående och gemensam börsintroduktion. Detta blev av olika anledningar inte möjligt. Jag menar nog att vissa partier i den här riksdagen bär en del av ansvaret för misslyckandet. Tyvärr ser nog dessa, om vi får kalla dem för sönderpratare, knappast den uteblivna fusionen som ett misslyckande. I deras ögon var det i stället en stor framgång att de två statliga telekombolagen inte slogs samman. Man var livrädd för det 16-åriga statliga majoritetsägandet. Detta tillhör dock historien nu.

Behovet av ökade ekonomiska resurser för att möta den hårdnande konkurrensen inom telekomsektorn finns dock kvar. Vi måste ge det statliga telebolaget möjlighet att konkurrera fullt ut på lika villkor. Vänsterpartiet anser att det är en styrka för bolaget att staten behåller ett majoritetsägande, dels för att undanröja hot om uppköp från aggressiva konkurrenter, men också för att motivera småsparare att investera i Telia-aktier. Det är säkert svårt för mina borgerliga kombattanter att förstå, men ska Karlsson och Svensson investera i aktier underlättar det nog ganska mycket om staten fortfarande har ett stort intresse i sitt gamla bolag.

Oppositionens huvudkritik mot betänkandet är att man inte omedelbart antingen beslutar eller åtminstone signalerar att hela Telia, hundra procent av Telia, ska säljas ut. Motivet för ett sådant agerande skulle enligt reservation 1 vara att inte riskera bolagets värde på börsen, att s.k. politikerrabatt skulle uppstå. Ett fortsatt statligt majoritetsägande skulle kunna bli en hämsko, menar reservanterna. Egentligen stämmer inte detta med den beskrivning av den svenska IT-marknaden och Telia som Per Westerberg tidigare gjorde.

Mot detta står andra bedömare, bl.a. Telias ledning, som menar att fortsatt statligt majoritetsägande är en trygghet för investerarna och en styrka för bolaget. Detta åtminstone under nu överskådlig tid. Man kan naturligtvis alltid diskutera vad överskådlig innebär i det här fallet.

Den avreglerade telemarknaden med många konkurrerande företag ställer nya krav på det statliga telekombolaget. För att klara konkurrensen fordras stora ekonomiska resurser som på en konkurrensmarknad inte kan fås av den statliga ägaren. Staten, samhället, kan heller inte ställa speciella krav på det egna bolaget, som måste konkurrera på lika villkor. Det är därför viktigt att staten ställer upp tydliga regler och krav för aktörerna på denna dynamiska marknad. Alla telekombolag måste också ta ett samhällsansvar. Exempelvis måste telekombolagen delta i spridningen av ny teknik över hela landet.

Fru talman! Många åsikter har framförts om hur staten ska använda intäkterna från försäljningen av del av Telia. Vänsterpartiet anser att dessa resurser ska användas offensivt. Börsintroduktionen av Telia bör användas för angelägna samhällsinvesteringar, forskning, statliga näringslivssatsningar där privatkapitalet inte vill eller inte kan agera. Viktiga naturtillgångar, exempelvis skog, kan vara en möjlighet, liksom naturligtvis nedpressning av låneskulden, en skuld som byggts upp av tidigare borgerliga regeringar. Ibland kan man nästan tro att det var en mycket medveten handling för att just kunna tvinga fram snabbare genomslag för utförsäljningar. Det statliga ägandet får och ska inte vara statiskt. Det bör med fördel kunna förändras under tiden.

Fru talman! Teliaaktien ska bli en folkaktie. Flera av ledamöterna har varit inne på folkaktiediskussionen. Det är självklart viktigt att helt vanliga löntagare ges möjlighet att vara med vid börsintroduktionen.

Jag har i medier hört och sett att man har spekulerat i aktieposter till ett värde av upp till 15 000 kr. En halv aktiepost skulle då vara 7 000–8 000 kr. Jag tror att man måste hamna betydligt lägre. Även om det hanteringsmässigt blir svårare bör inte folkaktieposten kosta mer än ca 5 000 kr.

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

Alla partiföreträdare har varit intresserade av att detta ska bli en folkaktie. Prisfrågan är naturligtvis viktig. Därför skulle det vara mycket intressant att få höra synpunkter från de olika partierna på vilken prisnivå folkaktien skulle kunna ligga.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i betänkandet.

Anf. 23 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Det är en ny innovation att jag har blivit kallad för marxist. Jag vet inte om Lennart Beijer är någon form av nymarxist som är för sänkta personskatter i konkurrens med utlandet, effektivare skatter på företagen som är likvärdiga med utlandet, att man får ett konkurrenskraftigt forskningsklimat mot utlandet, med hjälp av kunskapsutbytet ökad rörlighet på arbetsmarknaden och riskkapitalmarknaden. Om detta är så är det lika med nymarxism, dvs. lika med klassisk kapitalism, den fria marknaden. Det välkomnar jag. Då har Lennart Beijer kört om Gudrun Schyman i att omdefiniera kommunism.

Jag sätter nog marxism lika med Lenin, Stalin och några av de mer klassiska kommunister som finns inom Lennart Beijers eget parti.

Sedan var det utvecklingen i Sverige. Jag vill peka på den påtagliga avregleringen av telemarknaden. Det blev fri marknadsekonomi, en av de viktigaste faktorerna – och det finns stöd i forskningen – för den mycket starka telekomutvecklingen.

Sedan finns det två andra punkter.

Ett fyrdubblat värde på de gamla televerken i Danmark och Finland och kanske en fördubbling i Sverige tyder på att det har gått betydligt bättre med privat ägande och börsintroduktion i våra grannländer. Varför senheten i Sverige?

Sedan var det politikerrabatten. Jag tror att det finns en sådan så länge det finns ett hot om politisk inblandning. När Kark säger överskådlig framtid – den engelska termen *foreseeable future* – och inte menar två-tre år, kan Kark bli stämd för att missleda marknaden. Det vore direkt fel att säga något annat.

Anf. 24 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Det var mer ett försök till komplimang att ändå se vissa likheter mellan ett sätt att förändra samhället med hjälp av konkurrens, dvs. genom att utnyttja möjligheterna att utveckla produktivkrafterna på ett aktivt sätt.

Diskussionen om värdeökningsbiten Danmark kontra Sverige förvånar mig lite grann, nämligen när man så självsäkert säger att vi på något sätt ska ha förlorat under tiden. Det är väl inte så att börsintroduktionen ger ett högre värde på bolaget? Bolagets värde finns väl där redan och synliggörs när man börsintroducerar? I det fallet tror jag att med tanke på vad vi har hört och Per Westerbergs egen beskrivning av Telia och IT-utveckling i Sverige att det svenska bolaget har hängt med lika bra som andra, kanske t.o.m. bättre. Det får vi väl se längre fram.

I fråga om politikerrabatter borde Per Westerberg reda ut varför han tror att bolagets ledning tycker att det är viktigt att det är ett fortsatt majoritetsägande av staten under överskådlig tid. Finns det ändå inte en tanke att ett statligt majoritetsägande också ger trygghet för nya investeringar i bolaget?

Anf. 25 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Där är två saker. Först är det frågan om värderingen.

Ja, värderingen i dagsläget kommer fram vid börsintroduktionen. Jag håller med Lennart Beijer. Men jag vill säga att vad som tydligen har skett i Danmark och Finland är att börsintroduktionen har gett en starkare drivkraft och ett starkare omvandlingstryck som därmed har gett en bättre värdeutveckling. Jag vågar säga att vi har genom att vänta förlorat pengar och försprång som vi fick med den mycket viktiga teleavregleringen i början av 90-talet. Den var världsunik och har fått en oerhörd betydelse för den svenska ekonomiska utvecklingen.

Sedan var det frågan om politikerrabatt. Jag tror inte att 51 % vore katastrof om det fanns en fullständig garanti att regering och riksdag inte skulle lämna med någon form av styrning i bolaget. Har man 51 % har man ett syfte. Det är någon form av kontroll, och det är beklagligt.

Jag är beredd att skriva under på vad koncernchefen Kark säger, dvs. *a foreseeable future*, en överskådlig framtid. Enligt all expertis på området har den en tidsgräns, nämligen två tre år. Det går inte att sälja hur stor del av Telia hur snabbt som helst. Då får man ett dåligt pris och skadar bolaget. Inom två tre år bör majoriteten släppas från bolaget för bolagets, de anställdas och de svenska skattebetalarnas bästa.

Anf. 26 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Det är mer en tro att vi beroende på att vi inte har genomfört introduktionen tidigare skulle ha förlorat en massa pengar, värde, i Telia. Det stämmer inte, åtminstone inte med den information vi har fått från olika håll. Det stämmer inte heller – som jag har sagt flera gånger – med Per Westerbergs egen beskrivning av utvecklingen.

Sedan var det frågan om överskådlig tid. Man ska inte vara så själv-säker. Mycket kan trots allt hända. Vad händer på den europeiska marknaden? Vad händer vad gäller telekomutvecklingen i världsmåttstock? Än så länge har de flesta större telebolagen i Europa undvikit att komma under majoritetsägande. Det kan vara tänkbart att den nya inriktningen kommer att bli något annat än den vi just nu kan se framför oss. Därför ska man inte så kategoriskt säga att nu måste vi snabbt signalera om hel utförsäljning av Telia.

Anf. 27 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik:

Fru talman! Jag vill ställa några frågor till Lennart Beijer. För det första har vi användningen av medlen. Lennart Beijer säger att de ska gå till angelägna samhällsinvesteringar. Jag skulle gärna vilja ha ett antal exempel på vad som avses där.

För det andra är vi nog överens om att förutsättningarna och grunden för en folkaktie är att människor ska ha en rimlig chans att sätta sig in i villkoren. Är Beijer beredd att verka utifrån det råd jag fick ge här om att det borde vara tre veckors teckningstid?

För det tredje ställde Lennart Beijer en fråga till oss övriga om prisnivån på aktier. Det vill jag inte spekulera i. Däremot kan jag ha en personlig uppfattning om de poster som nämndes. Eftersom jag inte företräder någon aktieklippare utan vanligt folk tror jag att nivån inte bör överstiga 10 000 kr. Det är min personliga uppfattning.

Prot.

1999/2000:111

17 maj

Börsintroduktion av
Telia AB

Anf. 28 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Vad gäller de medel som kommer in från en försäljning av delar av Telia var detta från min sida ett exempel på att det inte är säkert att staten ska låsa pengarna i det eller det bolaget utan vid vissa tillfällen förändra sitt ägande och satsa på andra viktiga delar i samhället.

En sådan del är naturligtvis att se till att landet nås av den nya tekniken i så gott som alla dess delar. Där har vi en IT-proposition där man försöker att utnyttja marknaden, samtidigt som det finns en samhällelig garanti när det gäller att se till att alla människor ska ha möjlighet att utnyttja den nya tekniken.

Vad det gäller just teckningstiden måste jag faktiskt erkänna att jag inte känner mig mogen att ge något bra svar. Jag har nog sett detta som en kompetens som ligger på regeringen. Man bör lugnt invänta departementets och regeringens handläggning av den frågan.

Utöver priset på aktieposter, som är viktigt, är det alldeles självklart att det är viktigt att människor som ska tänka igenom frågan och ta ställning har en hyfsat rimlig tid att göra det på.

Anf. 29 EVA FLYBORG (fp) replik:

Fru talman! Lennart Beijer och Vänsterpartiet är nog de enda som är kvar som fortfarande försvarar Telia–Telenor-affären – detta vådliga äventyr, där vi undvek katastrof i absolut sista sekund. Måne är det på grund av näringsministerns tidigare uttalanden om Norge som den sista Sovjetstaten, men det vill jag verkligen låta vara osagt.

Frågan här i dag är snarare frågan om teckningstiden, som vi berörde alldeles nyss. Som Lennart Beijer säger är inte han den som är expert – ingen av oss är det. Prospektet skrives av andra. Jag vill ända ställa frågan till Lennart Beijer. Är Vänsterpartiet berett att ta upp frågan om att sätta gränsen t.ex. en vecka senare – från den 23 juni till den 30 juni – till diskussion med utskottsmajoriteten?

Anf. 30 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Visserligen är det väl så att samtliga riksdagens partiers syskonpartier i vårt nära grannland har en hårdare och offensivare inställning vad det gäller statligt företagande och statligt ägande. Men jag tyckte nog framför allt att den affären var mycket viktig därför att det hade blivit ett större bolag. Det hade täckt Norden från början, och det hade naturligtvis haft utmärkta möjligheter att klara konkurrensen.

Nu måste vi klara de frågorna på annat sätt. Jag måste säga att det var synd att det inte blev så. Det vill jag ändå ha fram. Men man kan inte gråta över spilld mjölk, utan nu måste vi alltså se till att det svenska Telia klarar just de frågor som vi tänkte klara tillsammans med norska Telenor.

Jag är öppen för alla diskussioner om hur man ska få den bästa varianten vad gäller teckningstider och även prissättning. Men jag överlåter ändå detta med stort förtroende åt dem som ska sköta det.

Anf. 31 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Vänsterpartiet har ju när det gäller synen på Telia kommit att göra smärre korrigeringar under senare år. Man har gått från en position där man tidigare har sagt så här: Att ställa avkastningskrav på Telia motverkar syftet med företagets verksamhet. Man har sagt att be-

hovet ska tillgodoses på annat sätt än via ägarspridning om kapitalbehov finns i Telia. I dag talar Lennart Beijer nästan som om han vore aktiemäklare när han talar om aktieposter och priser på dem.

Jag tänkte fråga om 51-procentsnivån. Jag kan föreställa mig, utan att veta, att Vänsterpartiet i förhandlingar med regeringen har sagt att man accepterar att statens ägande går ned till 51 %, men inte ett enda steg längre. För detta har Björn Rosengren, Göran Persson och andra fått vika sig. Men det är bara spekulationer, och därför vore det intressant att höra Lennart Beijers bild av Vänsterpartiets politik i dag. Är det så att staten under all framtid ska behålla, om Vänsterpartiet får bestämma, 51 % – majoriteten – av ägandet i företaget Telia?

Är Lennart Beijer beredd att utifrån det samtal han nu har fört med andra talare här om teckningstiden ta en kontakt med Näringsdepartementet och driva på för att enskilda människor ska få tillräckligt lång tid för att ta ställning när det gäller teckningen?

Anf. 32 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Smärre korrigeringar får man säga att det är. Det är också smärre korrigeringar av den verklighet vi lever i. Det är alldeles självklart att vi under en monopolsituation har andra krav och en annan inställning till de statliga företagen.

Nu, med en avreglerad marknad, är det alldeles självklart att vi måste förändra möjligheterna om vi ska ge statliga företag möjlighet att agera på ett vettigt sätt. Vi måste bl.a. se till att skaffa resurser, vilket i sin tur leder till att vi måste introducera bolaget på börsen.

Jag har ingen annan bild än att vi i majoriteten kom ganska snabbt överens, utan större diskussioner, om att 51 % var en lämplig nivå att gå ned till, dels naturligtvis därför att även företagsledningarna ansåg detta, dels därför att vi ändå skulle visa för marknaden och för nya investerare att staten är fortsatt intresserad av detta bolag. För min del var det heller inga problem, utan jag tyckte att 51 % i så fall skulle vara den rätta nivån.

Vad gäller teckningstider ska jag liksom alla andra, antar jag, försöka påverka. Men återigen, Göran Hägglund, vill jag säga att det inte kan vara vår uppgift i riksdagen att bestämma hur introduktionen ska gå till. Det måste vi överlämna åt dem som verkligen har kompetensen.

Anf. 33 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Fru talman! Jag är glad att Lennart Beijer och Vänsterpartiet ändrar sig. Varje förändring blir till det bättre.

När det gäller frågan om ägandet blev jag ändå lite osäker. Är det så att det är Vänsterns politik att staten ska äga 51 % för all framtid, eller är det så att Vänsterpartiet kan tänka sig att gå ned i ägande i ett senare skede?

När det gäller frågan om teckningstiden vill jag säga att de har hänt förr att regeringen har fattat beslut som vi inte tycker är höjden av klokskap. Om det nu skulle vara så att regeringen fattar ett beslut som innebär att teckningstiden blir för kort och vi – kanske framför allt Lennart Beijer med det inflytande som han och hans parti har över regeringen – inte utnyttjar den varningsklocka som nu har ringt om detta för att sätta fart på Regeringskansliet och väcka dem i den frågan har vi sannolikt gjort

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

något oklokt. Kan Lennart Beijer lova att i dag ta kontakt med Näringsdepartementet för att puffa på i denna fråga och se till så att teckningstiden blir vad de flesta kan anse vara en rimlig tid för enskilda människor när det gäller att ta ställning?

Anf. 34 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Vi har talat om 51-procentigt ägande under överskådlig tid, precis som det står i betänkandet. Om Göran Hägglund undrar om detta gäller definitivt och för all framtid kan jag nog säga att vi inte har sett så långt fram till att börja med. Vi kunde acceptera 16 års majoritetsägande i Telia–Telenor-affären. Men jag menar att man måste följa utvecklingen. Man måste se vad som händer och vara beredd att vidta lämpliga åtgärder. Men jag är inte kategorisk och helt klar över att man måste sälja ut hela Telia så snabbt som Göran m.fl. tror.

Jag tror teckningstider och aktiepostens storlek är mycket viktigt om man ska få en verklig folkaktie. Jag utgår från att protokollet från den diskussion vi har i kammaren här i dag, som väldigt mycket har riktat in sig just på teckningstiderna, läses med intresse av dem som ska genomföra detta arrangemang.

Anf. 35 INGEGERD SAARINEN (mp):

Fru talman! Det är nu tredje gången på ganska kort tid som vi debatterar det här ärendet. Därför ska jag fatta mig mycket kort.

Vi anser inte att Telias verksamhet längre är ett naturligt monopol. Vi anser därför inte heller att det finns något skäl att staten ska stå som ensam ägare. Mycket talar för att utvecklingen för Telia blir mer gynnsam om man får in investeringskapital genom att gå ut på marknaden. Mycket talar också för att det är viktigt för Sverige att Telia blir ett framgångsrikt företag. Därför är vi positiva till att gradvis minska det statliga ägandet och att Telia går ut på börsen.

Vi finner det lämpligt att staten nu får sälja ned till 51 % och att regeringen om och i så fall när det blir aktuellt får återkomma till riksdagen för ett bemyndigande om att sälja mer. Vi finner också att det är lämpligt att folkets Telia blir en folkaktie.

Däremot vill vi inte ha rabatt på aktierna. Vi tror inte att det är nödvändigt. Allt tyder på att trycket på aktien kommer att bli fullt tillräckligt i alla fall. Dessutom är det ju inte de fattigaste i Sverige som kommer att ha råd att lägga ut 7 000–10 000 kr på aktier, inte ens i Telia.

Jag tror inte att människor som har svårt att få ihop pengar till mat, hyra, tandläkarräkning och annat som är helt nödvändigt skulle kunna ha förståelse om staten använde sina inkomster från Telia till att rabattera aktier för dem som är mer lyckligt lottade.

Anf. 36 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Jag vill bara markera vårt särskilda yttrande om rabatt. Erfarenheterna från inte minst försäljningen av Assi Domän och Pharmacia visar att en liten rabatt till vanligt folk ledde till en mycket stark överrepresentation av framför allt yngre kvinnor, människor med låga inkomster och människor i Norrlands inland, dvs. en mycket bra spridning, en bra profil och mycket stor efterfrågan som gjorde att även skattebeta-

larna fick ett bra pris på sina aktier. Jag tror dessutom att det i huvudsak blev en vettig placering för dem som köpte.

Anf. 37 INGEGERD SAARINEN (mp) replik:

Fru talman! Jag kan mycket väl tänka mig att fler människor, även fattigare människor, har råd att köpa aktien om den är rabatterad. Men de som har det sämst ställt har trots allt inte den möjligheten. Det är alltså ett av skälen till mitt ställningstagande.

Anf. 38 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Jag såg en tidningsrubrik häromdagen som löd Från folkhem till folkaktie, en rubrik som på ett bra sätt sammanfattar den värderingsförskjutning som skett och sker inom arbetarrörelsen, och som i det här fallet inbegriper både socialdemokratin och mitt parti, Vänsterpartiet.

Jag menar att det är ett misstag att börsnotera Telia. Det finns anledning att ifrågasätta om de båda partier som jag nämnt har det väljaruppslaget.

Utförsäljningen är en fråga med stor dignitet som självklart borde ha funnits med i valrörelsen. Inget av de här båda partierna gick till val på att man ville sälja ut det demokratiskt ägda Telia. Tvärtom gick åtminstone Vänsterpartiet till val på att försvara det offentliga ägandet, något som också partiets kongress slagit fast i partiprogram och valplattform.

Att man sedan kallar det folkaktie är närmast att förvilla. Vi alla äger gemensamt Telia. Vad riksdagen nu är i stånd att göra är att förvandla det gemensamma ägandet för alla till ett ägande för ett fåtal. Förmodligen rör det sig om summor mellan 10 000 och 15 000 kr som kommer att fordras för en aktiepost.

Tror socialdemokrater och vänsterpartister att ensamstående mammor eller fattigpensionärer ens en gång tänker tanken att de ska bli aktieägare? Tror man på allvar att människor som kanske inte har haft pengar till en semesterresa på tio år eller råd att gå till tandläkaren har något utrymme för att satsa på aktier?

Det är inte så att argumenten för ett offentligt ägande plötsligt blivit inaktuella. Det finns inget som tyder på att behovet av en demokratisk motmakt mot kortsiktiga kapitalintressen har minskat. Det finns inget som tyder på att det i dag är mindre viktigt med ett samhällsansvar för hur den fortsatta utvecklingen inom teletekniken ter sig, snarare tvärtom.

Att sedan Telia under ett statligt ägande utvecklats till ett högteknologiskt vinstgivande företag stärker ju inte precis argumenten för en avyttring, för precis som i offentlig verksamhet i övrigt – utbildning, sjukvård, infrastruktursatsningar på vägar etc. – har Telia starkt bidragit till en utveckling som gynnat svenskt näringsliv. Det visar att det inte är ett hinder med folkligt ägande. Tvärtom ger det möjligheter till mångfald och alternativa inriktningar i motsats till alla de bolag som redan nu finns på börsen.

Sätter man in utförsäljningen i ett större sammanhang och ser till den ekonomiska politiken i stort, blir mönstret tydligt. Utgiftstak, balanskrav i kommuner och landsting tillsammans med utförsäljning av statliga företag resulterar i att offentlig sektors andel av BNP stadigt sjunker,

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

något som Sverige också får en fjäder i hatten för i kommissionens konvergensrapport. Bäst i klassen i EMU-anpassning, alltså.

Fru talman! Som jag sade inledningsvis finns det anledning att ifrågasätta både socialdemokratiens och Vänsterpartiets ställningstaganden i den här frågan. I dag borde riksdagen i stället ha behandlat ett dokument, signerat s, v och kanske mp, där partierna hade lagt upp en strategi för hur man vid ett offentligt ägt Telia vill se en utveckling där ledord finns som informationsteknik till alla, kvalitet, stärkande av demokrati och stärkande av mångfald. Det hade, enligt min mening, varit i enlighet med väljaruppdraget.

Anf. 39 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Jag tänker inte ge mig in i det interna slagsmålet inom Vänstern och socialdemokratin. Det får skötas internt. Där tänker jag inte delta. Jag noterar bara att Camilla Sköld Jansson mera företräder en klassisk kommunistisk uppfattning, och det är i och för sig uppfriskande.

Det som jag ändå vill göra ett inlägg om är de privatiserade bolagen på teleområdet i vår omedelbara närhet, som har ökat det gemensamma värdet, både det som ägs av skattebetalarna och av den breda folkliga allmänheten. Jag kan inte se att det är något negativt. Det är en dubbel vinstsituation, för dels får fler arbetstillfällen via Tele Danmark och Sonera, dels mer värden i de delar som har kvarstått i offentligt ägande. Dessutom har det gett dem som har köpt en ökning av deras ägande. Det har skapat utveckling.

Jag noterar också att det snart inte finns ett enda televerk i hela Europa som inte introducerats eller som det inte har fattats beslut om att introducera. Möjligen finns det fortfarande i någon liten kommuniststyrd republik. Men i stort sett allt har gått till marknaden av ungefär samma skäl: Det har gett bättre utveckling, större möjligheter att utvecklas, fler arbetstillfällen och därmed ökade värden.

Anf. 40 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! När moderaterna talar om utveckling och framgång är det endast mätt i pengar. Man tittar över huvud taget ingenting på innehåll och kvalitet.

Det som är poängen med ett offentligt ägande är just att det kan generera vinster i samhällsekonomin totalt, men kanske inte alltid i verksamheten i sig, även om Telia faktiskt nu genererar vinst. Precis på samma sätt är det med satsningar på utbildning, sjukvård och vägar. De genererar inte i sig vinster, men de genererar vinster totalt i samhällsekonomin. Det är där jag menar att poängen ligger med ett samhällsägt Telia.

Dessutom är det än viktigare för mångfalden att det finns ett annat synsätt i ägandet än det kortsiktiga exploateringstänkande som bl.a. Moderaterna företräder.

Anf. 41 PER WESTERBERG (m) replik:

Fru talman! Det är inget kortsiktigt exploateringstänkande. Det är ett tänkande som har skapat västvärldens ekonomiska utveckling och som har givit välfärd till de breda folkliga grupperna – till skillnad från de gamla kommunistregimerna i Östeuropa som har fördärvat ekonomierna, fördärvat levnadsvillkoren för människorna, fördärvat miljön och skapat

ett sammanbrott inifrån. Det är ingen uppmuntrande utveckling. Det är inte den typen av utveckling vi vill ha.

Det vi vill ha är konkurrens mellan olika ägandeformer, konkurrens med olika typer av ägande. Det är långsiktig planering, och även kortsiktig, som har skapat den här utvecklingen, som har spridit sig till stora delar av Asien och skapat välfärden för de breda folkgrupperna. Det är den utvecklingen vi slår vakt om. Det är den vi vidareutvecklar. Därför tar vi så kraftfullt avstånd från det gamla öststatskommunistiska tänkandet.

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

Anf. 42 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Jag tror att man även sett utifrån kapitalintressen gör ett stort misstag när man inte ser det offentliga ägandet som en viktig motor. Det skapas tillväxt. Titta på Telias inverkan på svenskt näringsliv. LM Ericsson hade inte i dag varit vad det är utan skattebetalarnas pengar. Det handlar om insatser till forskning. Det handlar om teknikutveckling. Det handlar om exportgarantier. Det handlar också om att offentlig sektor faktiskt konsumerar och beställer produkter från de här företagen. Jag är övertygad om att även de som förfäktar en rå kapitalism så småningom kommer att inse att offentlig sektor är grunden för ett värdigt samhälle – och också grunden för en sund tillväxt.

Anf. 43 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Det är väl intressant att vi får en välgörande debatt också inom partierna i sådana här viktiga frågor. Jag har naturligtvis mycket lättare än Per Westerberg att förstå det som Camilla Sköld Jansson här framför. Jag har mycket stor förståelse, bl.a. när hon säger att det naturligtvis är väldigt många i det här landet som oavsett nivå på aktieposterna kommer att ha väldigt svårt att vara med i introduktionen och som i och med det ställs utanför.

Samtidigt är det på det sättet att gör man ingenting åt det statliga Telia är risken väldigt stor att starka konkurrenter allvarligt kommer att kunna skada det statliga bolaget, minska dess värde och på så vis sätta både staten och Telia med dess anställda i en väldigt svår position. Vi måste alltså ge Telia möjlighet att konkurrera på lika villkor. Då behövs det ekonomiska resurser som jag inte tror går att hitta i den statliga budgeten. Jag tror inte heller att vi kan gynna *ett* av företagen på marknaden.

Att Telia nu lyckas bra, att vi får ett brett ägande och att vi klarar teknikutvecklingen i Sverige tror jag också är viktigt för vår möjlighet att försvara den gemensamma välfärden.

Anf. 44 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Det finns ju inget bredare ägande än ett samhälleligt ägande där vi alla är delaktiga. Sedan är problemet i den här frågan – inte minst sett från arbetarrörelsens håll – att man inte har haft ambitionen att se hur man kan utveckla sitt statliga ägande. Tvärtom utgår man från en EMU-anpassning. Man genomför de små stegens politik med avreglering, bolagisering och konkurrensutsättning. Sedan hamnar man i den diskussion som Beijer nu står i: För att konkurrensutsättningen ser ut på det här sättet har vi bara detta att välja på.

Jag menar att arbetarrörelsen skulle göra precis tvärtom. Vi skulle sätta oss ned och fundera. Nu har vi ett statligt ägt Telia. Hur kan vi på bästa sätt se till att vi via detta ägande utifrån en demokratisk aspekt och en mångfaldsaspekt kan använda ägandet till något positivt för samhällsutvecklingen i stort? Det är min bestämda åsikt att dessa lösningar finns om ambitionen finns.

Anf. 45 LENNART BEIJER (v) replik:

Fru talman! Det är riktigt som Camilla säger att det naturligtvis åligger arbetarrörelsens olika delar att utveckla sin strategi när det gäller statligt ägande. Det finns säkert fortfarande en hel del kvar att göra åt våra ståndpunkter där.

Men samtidigt är det ju så att vi lever i en situation där vi väldigt tydligt ser att det statliga bolaget nu behöver stora ekonomiska resurser. Vi har dem inte i budgeten. Vi måste se till att bolaget kan konkurrera med övriga spelare på marknaden, och vi måste se till att det inte blir uppköpt av utländskt kapital. Då tycker jag nog att man får säga att det här kanske är den offensiva vägen för att utveckla det statliga bolaget i den bransch som Telia befinner sig i.

Anf. 46 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik:

Fru talman! Behovet av kapital hänger ju samman med vilken målsättning man har med bolaget. Återigen menar jag att vi har ett ansvar att sätta oss ned och fundera på en annan inriktning än vinstmaximering och att Telia ska bli ytterligare ett sådant bolag som redan finns på marknaden. Det tillför ju ingenting när det gäller mångfald.

Dessutom är det ju så att Telia är basen, grunden för en ekonomisk demokrati. Om man jämför med att man i Sveriges riksdag fattar beslut om sänkningar av ersättningsnivåer i socialförsäkringssystem etc. så är det ett riksdagsbeslut som med en gång kan ändras. Men hur kan vi återställa ett demokratiskt ägande när vi avyttrar en så stor verksamhet som exempelvis Telia? Det är en mångårig politisk kamp som ligger bakom detta, och med ett beslut i riksdagen genomför vi ett systemskifte som kommer att vara oerhört svårt att återställa.

Anf. 47 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Jag har med stort intresse tagit del av interndebatten i Vänsterpartiet om klassisk marxism kontra nymarxism i Lennart Beijers tappning.

Jag vill, fru talman, i slutet av denna debatt ändå göra några konklusioner. Lite chockerad blir jag när de gamla marxistiska, kommunistiska, termerna kommer fram från Vänsterpartiet; att det är det statliga ägandet som i praktiken är allena saliggörande, att det är det som skapar välståndet och att det finns andra värden än att skapa lönsamhet i företag. Jag vill faktiskt betona att hela västvärlden, hela Europas utveckling och välstånd inom de stora folkliga grupperna har skapats genom en fri ekonomi under ett demokratiskt styrelseskick. Det har skapats unikt och spridits i stora delar av Asien och Amerika och på många andra ställen. I dag möter det enligt min uppfattning egentligen inget allvarligt motstånd i sina grundprinciper. Sedan diskuterar och träter vi om ett antal delar beträffande hur man förvaltar detta.

Jag har väldigt svårt att tro och förstå att man vill återgå till det gamla kommunistiska systemet med statligt teleäggande där man inte värderar olika typer av konkurrens mellan olika företag och det som skapar utveckling. Telia och avregleringen av telemarknaden skapade i början av 90-talet grunden för hela den revolution av den nya ekonomin som har blivit en sådan enorm framgång för skapandet av nya jobb. Vi har dragit till oss den främsta kompetensen inom tele- och IT-områdena, och vi har även fått en enorm utveckling inom välfärdsskapande och nya värden, i nya företag, ny kunskap och ny teknologi.

Det är de här delarna som har varit framgångsrika, och det är det som denna del, den mer marxistiska delen, av Vänstern egentligen motsätter sig.

Fru talman! Jag trodde att jag hade sju minuters talartid på mig, men jag har missuppfattat det. Därför vill jag bara konkludera med att säga att jag anser att detta är ett felaktigt sätt att resonera och att det är något chockerande att man ånyo för fram denna typ av frågor i kammaren.

Anf. 48 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Per Westerberg är chockerad över att det är viktigt med folkligt inflytande. Han är chockerad över att det kan vara en demokratisk aspekt i att man har ett statligt ägande där Sveriges riksdag, de folkvalda, har det största inflytandet. Han är chockerad över min syn på att offentlig sektor är en viktig motor i samhällsekonomin. Han är chockerad över att sjukvård, offentlig skola, offentliga satsningar på utbildning och vägar är viktiga för tillväxten. Jag tycker att det omvända är chockerande, att man inte inser det viktiga i att ha en samhällsägad offentlig sektor och att man inte inser hur beroende näringslivet faktiskt är av dessa strukturer. Hur tror Per Westerberg att det skulle se ut i t.ex. mitt län, Jämtlands skogslän, utan ett offentligt åtagande av vägar, skola, utbildning, osv.? Hur ser det samhället ut?

Anf. 49 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Först och främst diskuterar vi i denna debatt inte offentlig sjukvård eller andra delar, utan vi diskuterar statliga företag och deras utveckling – den fria ekonomin, den fria konkurrensen som skapat välfärden för de stora massorna i Europa, i USA, i stora delar av Asien och i en allt större del av de forna kommunistiska länderna och delvis i de alltså kommunistiska länderna. Det är det som vi debatterar. Och det som skapar värdena är fria privatägda eller privatiserade företag som lever i öppen konkurrens och på att skapa nya värden, vinster, och därmed välfärd för det stora flertalet. Jag tror att det finns förutsättningar för att det ska finnas även privata alternativ i konkurrens inom sjukvård och i andra delar. Men jag förnekar på intet sätt att det finns delar som ska vara i offentlig regi, och det tror jag att Camilla Sköld Jansson också är väl medveten om är den moderata ståndpunkten. Men det gamla klassiska kommunistiska kravet på statligt ägande är för mig något chockerande. Det trodde jag att vi hade avfört från dagordningen.

Anf. 50 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v):

Fru talman! Det vore intressant att höra Per Westerberg utveckla Telias roll när det gäller t.ex. Ericssons utveckling. Har det inte haft någon

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Börsintroduktion av
Telia AB*

betydelse att skattebetalarna via sina skattemedel har bidragit till forskning, teknikutveckling, exportgarantier och också till att faktiskt köpa produkter från Ericsson? Menar moderaterna att Telia inte har någon som helst positiv inverkan på Ericsson?

Anf. 51 PER WESTERBERG (m):

Fru talman! Så länge de gamla monopolen var tvungna att vara monopol, i och med att tekniken gjorde så, har naturligtvis samverkan mellan privata företag och viss offentlig verksamhet haft inverkan på bägge och skapat en bra telemarknad i Sverige och bra telekommunikation och konkurrens och även utvecklat Ericsson. Men när vi diskuterar det som har skapat den unika utvecklingen inom informationsteknologi och tele i Sverige är det avregleringen och konkurrensen bland teleoperatörerna, där Telia är ett bland flera företag, som har skapat värdena. Vi har också goda exempel från både Finland och Danmark med en mycket stark utveckling. Det är ju därför som vi vill gå till marknaden med Telia, för att ge detta företag med dess anställda större möjligheter att utvecklas. Och det är därför svårt att förstå att man återfaller till gammalt kommunistiskt tänkande med mycket av klockarkärlek till enbart statligt ägande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

5 § Gruppbaseade försäkringsrörelser

Föredrogs
finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU25
Gruppbaseade försäkringsrörelser (prop. 1999/2000:99).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

6 § Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m.

Föredrogs
finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU26
Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m. (prop. 1999/2000:94).

Anf. 52 LISBET CALNER (s):

Fru talman! Finansutskottets betänkande 26 handlar om moderniserade kapitaltäckningsregler. Kapitaltäckningsregler syftar till att banker och kreditinstitut ska ha ett kapital som motsvarar minst 8 % av de riskvägda placeringar och fordringar för vilka de har ansvaret. Riskbedömningen går till så att dessa multipliceras med 0 %, 20 % eller 100 %.

I den proposition som vi nu behandlar föreslår regeringen att AP-fondernas riskvikt ska sänkas från 20 % till 0 %. Skälet till detta är att riksdagen i samband med beslut om inkomstgrundad ålderspension m.m. beslutade att fondstyrelserna ska vara statliga myndigheter.

När vi för några veckor sedan här i riksdagen fattade beslut om AP-fonden i det reformerade pensionssystemet så stiftade vi också en lag om detta.

I 1 § står det: I denna lag finns bestämmelser om fem från varandra oberoende statliga myndigheter som förvaltar medel inom försäkringen för inkomstgrundad ålderspension. Dessa är Första, Andra, Tredje, Fjärde och Sjunde AP-fonden.

AP-fonderna är således en del av staten och kan inte gå i konkurs eller ställa in betalningarna.

Därför anser utskottet att det är riktigt att AP-fonderna ska ha samma riskvikt som fordringar på staten, dvs. noll.

I den moderata motionen anförs att riskvikten även i fortsättningen ska vara 20 % för Sjunde AP-fonden. Man säger att det annars blir en konkurrensfördel när fonden ska uppta lån.

Man ska komma ihåg att det är låneinstitutet som ska hålla kapitaltäckningen och alltså binda kapital för de risker som inte finns. Det är svårt att se det kloka i detta.

Argumentet om att Sjunde AP-fonden skulle ha favörer på lånemarknaden är inte heller detta relevant, eftersom AP-fonden är skapad till att placera och förvalta kapital och inte låna medel. Utskottsmajoriteten anser därför att även detta skäl är mycket svagt, eftersom upplåningen kan bedömas bli ytterst begränsad och därmed också konkurrensfördelen.

En risk finns naturligtvis, och det är att staten skulle föra en sådan ekonomisk politik att den skulle bli konkursmässig. Men det är väl ändå inte troligt efter de ekonomiska lektioner och lärdomar som vi har fått under 90-talet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till hemställan i finansutskottets betänkande 26 och avslag på reservationen.

Jag vill också säga några ord om det särskilda yttrandet från kristdemokraterna, inte minst med tanke på den debatt som vi har haft här på morgonen. Kristdemokraterna säger i det särskilda yttrandet att bara det faktum att AP-fonden är en statlig myndighet är en konkurrensfördel. Fru talman! Så kan man också se på statlig verksamhet.

Anf. 53 FREDRIK REINFELDT (m):

Fru talman! Det faktum att vi missade att anmäla oss till debatten före kl. 17 i går har gjort att debattordningen har blivit den omvända, vilket kan skapa förvirring för den som ofta följer den här typen av debatter.

Vi har i en reservation påpekat det faktum att Sjunde AP-fonden har blivit en statlig myndighet och att vi anser, fullt i analogi med vad Lisbet Calner nu faktiskt sade, att principen om konkurrensneutralitet är viktig. Som framgick av ordväxlingen under det tidigare ärendet tillhör jag ett parti med principer. Och vi vill hävda denna princip även i detta fall.

Jag kan dock instämma i Lisbet Calners slutsats, att det må vara en viktig princip men att det förmodligen aldrig kommer att betyda något i realiteten, eftersom det mycket riktigt är så att Sjunde AP-fonden knappast ska bli en stor låntagare utan snarare en förvaltare av pensionsmedel. Och därför kommer förmodligen inte det scenario som beskrivs att utspela sig vid några nämnvärda tillfällen.

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Moderniserade
kapitaltäckningsregler
m.m.*

Jag vill ändå med detta korta anförande yrka bifall till den reservation som finns i betänkandet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

*Psykiatrisk tvångsvård
och rättspsykiatrisk
vård*

7 § Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

Föredrogs
socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU13
Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård (prop. 1999/2000:44).

Anf. 54 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m):

Fru talman! Det händer mycket inom psykiatri för närvarande. De lagar som senast antogs, 1991, behöver redan förbättras. Två lagar berörs – dels lagen om slutna psykiatrisk vård, dels lagen om rättspsykiatrisk vård.

Den proposition som ligger bakom dagens betänkande medför en rad förbättringar, t.ex. en ökad förekomst av stödpersoner inom den slutna vården. Vidare gäller det reglering av permissionsverksamheten och behandlingen av de intagna.

Härvid berörs en rad rättsfilosofiska problem som dock inte närmare diskuteras i vårt betänkande, men de här diskussionerna är inte nya.

Redan i antiken talade man om den fria viljan. Personer som led av psykiska sjukdomar handlade inte av fri vilja och kunde därför inte ställas inför ansvar för sina gärningar. Att en person handlat av fri vilja var en förutsättning för straff. Rätten att straffa inskränktes till de ”tillräkneliga” brottslingarna, varmed avsågs personer som ägde en fri vilja. De som var ”otillräkneliga” saknade en fri vilja och kunde inte ådraga sig någon skuld och skulle inte straffas. De var inte moraliskt ansvariga.

I de länder där tillräknelighetsbegreppet lever kvar orsakar det fortfarande kontroverser mellan läkare och jurister. Rättspsykiatriens historia är i och för sig mycket intressant men det skulle kanske föra för långt att här gå in på fler detaljer. Ett enda exempel ska jag dock ta.

Carl XIV Johan skrev ett brev år 1826 där det stod bl.a. att ”om en brottsling uppgavs ha varit vansinnig vid gärningens begående och fråga om hans befriande från ansvar uppstod, så skulle domstolen infordra läkares intyg om hans sinnesbeskaffenhet. Sedan sådant intyg inkommit, skulle domstolen överlämna samtliga handlingar i målet till sundhetscollegiet och avvakta dess yttrande innan domen fälldes”.

Detta kan man sätta i relation till hur man även i dag har diskuterat om Socialstyrelsen i vissa av de här ärendena skulle ha sista ordet för att få en någorlunda jämn bedömning av de här ärendena.

I detta betänkandet finns det en rad förslag som stärker tryggheten och säkerheten för både de vårdade och allmänheten. Liksom tidigare kommer problemen av att det är mycket svårt att avgöra hur farlig en psykiskt sjuk person är. Även efter långvarig kännedom kan det vara en kvalificerad gissning att avgöra hur farlig en viss person är. Ännu svårare kan det vara att avgöra om en psykiskt sjuk person kommer att återfalla i en tidigare brottslighet eller inte. Vid många tillfällen har man inte kun-

nat avgöra detta, varför en psykiskt sjuk brottsling släppts alldeles för tidigt och återfallit i svåra brott.

Av denna anledning anser vi moderater att kriminella som överlämnas till rättspsykiatrisk vård som huvudregel ska få en tidsangivelse avseende minsta strafftid som ska avtjänas. Skulle man bedöma att en psykiskt sjuk person tillfrisknat innan denna tid gått ska han avtjäna resterande tid i ett vanligt fängelse.

Vid intagning av psykiskt sjuka enligt lagarna om psykisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård ska en vårdplan upprättas. Enligt propositionen ska det inte längre vara möjligt att ge långa permissioner till vårdtidens slut. Detta förefaller vara en utmärkt ordning. Permissionerna har ju diskuterats väldigt mycket under senare tid i medierna.

Vi moderater anser att häktade som genomgår psykiatrisk vård eller undersökningar inte ska ha möjlighet till permissioner. Det nuvarande systemet fungerar här bra.

Tiderna förändras. För varje tidsepok anser man alltmer att användningen av tvångsåtgärder bör minska och patientens rättstrygghet ökas. Dessa tvångsåtgärder som föreligger även i dag får naturligtvis inte användas om patienten frivilligt medverkar till vård. Sådana åtgärder måste också stå i rimlig proportion till vad som avses med åtgärden i fråga. Dessa delar i propositionen ställer vi moderater oss bakom. Man måste ta största möjliga hänsyn till patienten så att han eller hon inte utsätts för onödigt kränkning av integritet och värdighet.

En del beslut angående den intagne ska i fortsättningen avgöras av domstol. Vi anser att den överklaganderätt som föreslagits av Tvångspsykiatrikommittén för chefsöverläkaren bör genomföras. Det finns föga anledning att tro att chefsöverläkarens beteende kommer att ändras om han får möjlighet att överklaga domstolens beslut.

Enligt moderaternas mening bör de befogenheter som tillkommer läkare vid omhändertagande av patient, och utskrivande av vårdintyg, följa med kompetens och utbildning inte bara därför att vederbörande läkare har en viss arbetsgivare. Genom flerläkarbedömningar och prövning i domstol kan rättssäkerheten ändå garanteras.

Till sist: Jag står naturligtvis bakom alla våra reservationer men för tids vinnande yrkar jag bifall endast till reservation 4 under mom. 11.

Anf. 55 THOMAS JULIN (mp):

Fru talman! Att ha ett dolt handikapp – eller funktionshinder, som man numera säger – kan många gånger vara mycket svårare än att ha ett synbart funktionshinder eftersom allmänheten inte kan förstå eller ta hänsyn till ett funktionshinder som man inte ser eller känner till. Många gånger får den som har ett dolt handikapp själv göra omgivningen uppmärksam på sitt problem.

De som drabbas av psykiska problem i en sådan omfattning att de räknas som funktionshindrade har hamnat i en situation som många gånger är mycket svår.

Trots att alla kan drabbas av psykisk sjukdom är det här ett sjukdomstillstånd som de flesta även i dagens samhälle talar ganska lågt om. Sällan eller aldrig hör man någon tala om sin psykiska sjukdom eller om de behandlingar som vederbörande utsatts för. Lika sällan talar någon om sina anhörigas sjukdom i sådana här fall. Detta är det verkligt dolda han-

Prot.

1999/2000:111

17 maj

*Psykiatrisk tvångsvård
och rättspsykiatrisk
vård*

dikappet – ett funktionshinder som drabbar många och som borde få större uppmärksamhet. De drabbade borde få ett bättre stöd och en bättre hjälp. Det gäller t.ex. att garantera den psykiskt funktionshindrade ett boende, som vi föreslagit, och hjälp i samband med de problem som kan uppstå kring boendet. Det är inte ovanligt att psykiskt funktionshindrade återfinns i gruppen hemlösa.

Situationen för den här gruppen är mycket speciell eftersom de här personerna, till skillnad från dem som drabbas av somatiska åkommor, kan tvingas till vård och kan tvingas till medicinering och till olika former av behandling. Tvångsvård är något som man tyvärr tvingas ta till i vissa situationer. I många fall räddar tvångsvården livet på de sjuka. I andra fall hjälper det här den som drabbas av ohälsa att komma igen.

Frågan är bara om vi inte skulle kunna minska på tvångsvården om de med begynnande eller återkommande problem fick bättre hjälp och stöd i ett tidigt skede. Det finns utan tvekan mycket att göra när det gäller den förebyggande vården på det här området.

Fru talman! Vi i Miljöpartiet anser att det är bra att möjligheterna att få stödperson utökas för den som tvångsvårdas och att uppdraget som stödperson ska kunna fortgå en tid efter det att vården avslutats. Vi tycker också att det är viktigt att stödpersonen efter patientens önskemål har rätt att närvara vid alla möten som den tvångsvårdade har med läkare eller annan personal. Det borde också finnas goda möjligheter att få en stödperson innan läget blir så katastrofalt att man måste ta till tvångsvård.

Det är ett mycket stort ingrepp i en människas liv att ta in honom eller henne till tvångsvård, att tvångsmedicinera patienten, att spänna fast patienten i bälte eller att genom tvång använda sig av elchockbehandling. De nämnda tvångsmetoderna är och ska, som jag ser det, alltid vara ifrågasatta. Metoderna måste återkommande följas upp och utvärderas. Jämförelser måste också göras mellan olika vårdgivare i landet för att finna och stimulera de behandlingsmetoder som medför minsta möjliga tvång.

När det gäller bältesanvändning och elbehandling så finns det delade meningar både bland vårdpersonal och patienter huruvida de här behandlingarna är bra eller dåliga för patienten. Det finns patienter som beskriver att de har haft stor nytta av elbehandlingen, och att den har varit det enda som har hjälpt dem. Andra beskriver sin rädsla och skräck för behandlingen och upplever att deras liv har förändrats på ett negativt sätt av behandlingarna. Vi anser att elbehandling aldrig ska ske under tvång.

I Miljöpartiet anser vi att bältesanvändning och elchockbehandling, som är ifrågasatt, aldrig får användas på barn eller ungdom under 18 år.

Fru talman! Vi har också tagit upp frågan om vårdnadskostnader och kostnader för tvångsmedicinering. Vi anser att all vård och medicinering som ges under tvång – vård som patienten inte önskat sig – ska vara avgiftsfri. I dag kan landstingen själva besluta om detta. Men vi anser att samma princip ska gälla över hela landet. Det är ett enormt ingrepp i den personliga friheten att bli tvångsvårdad. Därför ska den tvångsvårdade inte efteråt behöva drabbas ekonomiskt på grund av vård och behandling som han eller hon inte själv har önskat sig.

Som jag ser det är det oanständigt att ta betalt för den vård och medicinering som tvingas på någon.

I utskottets bedömning står att läsa att de läkemedel som används inom den slutna vården betalas helt av sjukvårdshuvudmännen. En patient som tvångsvårdas behöver således inte betala för läkemedel.

Men när vi talar om kostnader för tvångsmedicineringen menar vi den medicinering som ges i öppenvården. Den är också många gånger en tvångsmedicinering. Ibland ställer man faktiskt krav vid utskrivning från slutenvården, och säger som det är: Du måste gå till primärvården och ta dina sprutor.

Där kan man också lägga in hot om hämtning: Gör du inte det så tar vi in dig i slutna vård igen!

Jag vet också att det finns sådana här hot: Går du inte och tar dina sprutor så drar vi in ditt körkort!

Ibland, om de här patienterna inte infinner sig, åker vårdpersonalen hem till dem och ger dem sprutorna där.

Jag vet också att det finns patienter som har begärt att man ska minska på medicineringen för att de inte mår bra av de stora doserna. Men någon minskning får de inte!

Detta är också en tvångsmedicinering, som jag ser det, och den tvångsmedicineringen anser vi ska vara avgiftsfri.

Fru talman! De som drabbats av psykisk ohälsa utgör på många sätt en mycket utsatt grupp. Det är viktigt att vi *alla* tänker på det, och försöker förbättra deras situation. När jag säger alla så menar jag alla, och inte bara vi som agerar politiskt.

En viktig grupp är t.ex. arbetskamraterna. Det finns många exempel på arbetskamrater som har varit långtidssjukskrivna på grund av psykiska problem. När de återvänder till sitt jobb så vägs allt de gör på guldväg. Alla andra på jobbet kan göra olika fel och misstag, men den som har varit psykiskt långtidssjukskriven – han får inte göra några fel alls. Då anser man att det är sjukdomen som ligger bakom. Jag tycker alltså att det finns mycket att göra på arbetsplatserna. Arbetet är nämligen lika viktigt för den här gruppen av människor som för alla andra.

Fru talman! Jag står bakom samtliga mina reservationer, men jag nöjer mig med att yrka bifall till reservation 8 som handlar om vård- och läkemedelskostnaderna.

Anf. 56 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m) replik:

Fru talman! Jag har bara en mycket liten anmärkning mot vad Thomas berättade här. Det gäller hans likställande av användning av tvångsmedel av bälte och sådant med en behandling av typ ECT-behandling. Det är faktiskt två helt olika saker – både principiellt och i verkligheten.

Användande av tvångsmedel sker ju alltid emot patientens vilja. Användning av ECT-behandling eller, för den delen, också en medikamentell behandling som kan vara nog så drastisk jämfört med ECT-behandling bör om möjligt ske frivilligt.

Jag tror inte att ECT-behandling på något ställe i vårt land i dag används om den inte är frivillig. Men den har tyvärr fortfarande ett brett terapeutiskt område när det gäller vissa grova, allvarliga depressioner där medikamentell behandling inte hjälper.

Detta var inte meningen som någon anmärkning mot Thomas personligen, men jag tror att man ska hålla isär de här begreppen. Det är viktigt ur teoretisk synpunkt.

Prot.

1999/2000:111

17 maj

*Psykiatrisk tvångsvård
och rättspsykiatrisk
vård*

Anf. 57 THOMAS JULIN (mp) replik:

Fru talman! Det var inte min avsikt att räkna de här två behandlingarna som samma sak. Jag vet att det är skilda saker.

När det gäller tvångsbehandling med el har jag fått uppgiften att av de ungefär 17 000 behandlingar man gör i Sverige om året är ungefär 400 att se som gjorda under tvång.

Anf. 58 SUSANNE EBERSTEIN (s):

Fru talman! Många människor med psykiska funktionshinder har återerövat sina liv under 1990-talet. Från att tidigare ha tillbringat större delen av sina liv på mentalsjukhus, där de blev omhändertagna och i många fall berövade alla former av möjligheter att forma sitt eget liv, har de nu avsevärt större möjlighet att förverkliga sina inneboende drömmar om ett bra liv.

Ett bra exempel är den kvinna jag träffade när utskottet var på besök i Sundsvall för att se på den kommunala psykiatrin. Hon berättade hur doktorn på sjukhuset hade sagt till henne: Du får finna dig i att du är en kroniker och aldrig kommer att bli bättre!

Genom det som har hänt under 90-talet kan hon nu leva ett fullvärdigt liv. Denna utveckling har också varit möjlig tack vare avvecklingen av mentalsjukhusen, och psykiatrireformen. En lång rad nya behandlingsformer har också vuxit fram under senare tid som just inriktar sig på den grupp av människor som den här kvinnan tillhörde – de som länge har vårdats på sjukhus för psykiska besvär.

Även om situationen och villkoren för människor med psykiska besvär har förbättrats avsevärt så är den självfallet långt ifrån tillfredsställande. Fortfarande är det många som drabbas av intolerans och fördomar som vilar på bristande kunskap. Många har också dåliga levnadsvillkor. Särskilt allvarligt är att personer med psykiska funktionshinder är hemlösa i större utsträckning än andra människor – i synnerhet i jämförelse med andra funktionshindrade. Dagligen blir vi påmind om detta förhållande när vi åker tunnelbana eller går på stadens gator.

Hemlösheten bland de psykiskt funktionshindrade är delvis en konsekvens av att kommunerna på sina håll har svårt att leva upp till psykiatrireformens målsättning om att kommunerna har skyldighet att ordna bostad åt personer med psykiska funktionshinder. För att underlätta för kommunerna att finna lösningar har regeringen avsatt 30 miljoner som en extra påspädning för dem att komma med nya initiativ.

Försöksverksamhet med personligt ombud har visat sig vara mycket framgångsrik när det gäller att förbättra levnadssituationen för personer med psykiska funktionshinder. De personliga ombuden har till uppgift att ge råd och stöd till den enskilde och verka för att samhällets insatser samordnas och kommer till bästa möjliga nytta.

Därför tog regeringen i höstas initiativ till att permanenta den här utvecklingen och låta den få spridning i hela landet. Från och med i år kan 45 miljoner kronor användas i detta syfte. Dessa satsningar kommer onekligen i rätt tid.

I dag är det uppskattningsvis 15 % av befolkningen i Sverige som har någon form av psykiatrisk diagnos. Flera studier visar att dessa besvär ökar. Vi blir dagligt påmind om det stora antalet människor som stressar och blir utbrända på jobbet. Tempot i samhället har ökat. Arbetstakten

skruvas upp och fritiden ska fyllas med alltfler aktiviteter, samtidigt som många har upplevt mycket svåra år som präglats av arbetslöshet och ekonomisk knapphet, vilket också påverkar människors psykiska hälsa.

Fru talman! Rättssäkerheten för människor med psykiska funktionshinder har historiskt sett varit sämre än för andra människor. Det visar inte minst de övergrepp som begicks mot människor på mentalsjukhusen där bl.a. många blev tvångssteriliserade.

Därför är jag glad över att vi här i kammaren förra året beslutade att ge dessa människor upprättelse genom ett skadestånd. Hittills har faktiskt 1 700 personer fått skadestånd.

Mot bakgrund av detta känns dagens debatt om regeringens proposition om psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård angelägen. Förslagen syftar just till att stärka patienternas rättssäkerhet, men naturligtvis även vårdpersonalens.

Regeringen föreslår bl.a. förändringar av permissionsreglerna, av reglerna för hur frivillig vård kan omvandlas till tvångsvård om detta är nödvändigt samt att systemet med stödpersoner för patienter ska byggas ut och att stödpersonernas förordnanden kan förlängas för att man bättre ska kunna svara mot patienternas behov.

Inom hälso- och sjukvårdsområdet är det bara psykiatri och smittskydd där tvångsåtgärder kan bli aktuellt. Tvångsvård kan bara bli aktuellt ifall en allvarligt psykiskt sjuk människa inte har möjlighet att tillgodogöra sig vård på frivillig grund. Syftet med tvångsvården är att se till att patienten blir i stånd att frivilligt medverka i fortsatt vård.

Vi socialdemokrater stöder regeringens föreslagna förändringar av nuvarande lagstiftning för psykisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård.

Regeringens förslag till förnyelse av permissionsreglerna ser vi socialdemokrater i utskottet som nödvändigt för att stärka rättssäkerheten för patienterna. I dag används permissioner på samma sätt som försöksutskrivningar enligt tidigare lagstiftning, vilket inte överensstämmer med intentionen i den nuvarande tvångslagstiftningen som syftar till att få patienten att medverka i frivillig vård.

Regeringen föreslår därför att permissioner alltid ska tidsbestämmas. Permission ska kunna ges för visst tillfälle eller för vissa återkommande tillfällen. När särskilda skäl föreligger ska permission kunna ges för en längre tid. För att permission under en längre tid ska kunna medges ställs krav på att en samordnad vårdplan ska lämnas in till länsrätten. Den tidigare möjligheten att ge permission till vårdtidens slut föreslås avskaffas.

Systemet med stödperson har visat sig vara en ovärderlig tillgång för patienter som tvångsvårdas, men undersökningar visar att det är förhållandevis få patienter som får stödperson. Det beror framför allt på att chefsöverläkarna brister i sin skyldighet att informera patienterna om hans eller hennes rätt till stödperson. Detta är inte acceptabelt. Regeringen ska därför ge Socialstyrelsen i uppdrag att förstärka informationsinsatserna till chefsöverläkarna, och det tycker jag är bra.

I den offentliga debatten har det framförts krav på att det bör vara obligatoriskt att utse stödperson till patienter som tvångsvårdas.

Vi socialdemokrater i utskottet delar regeringens bedömning att det vore olyckligt att införa en sådan bestämmelse. Dels skulle patienten kunna uppleva detta som kränkande, dels skulle stödpersonen försättas i

Prot.
1999/2000:111
17 maj

*Psykiatrisk tvångsvård
och rättspsykiatrisk
vård*

en besvärlig situation där hon eller han ska stödja en person som inte har bett om det.

Många patienter, anhöriga, vårdpersonal och stödpersoner har framhållit behovet av att kunna förlänga förordnandet för stödpersoner till att även omfatta en tid efter att tvångsvården avslutats. I dag är detta inte möjligt om inte socialtjänsten bistår med resurser. Erfarenheterna hittills har visat att denna ordning kan vara olycklig för patienten. Oftast är behovet av en stödperson som störst i det ögonblick då patienten ska tillbaka till vardagen såsom att flytta hem och återuppta arbetet. Därför är det bra att regeringen nu föreslår att förordnandet för stödpersoner kan förlängas till fyra veckor efter vårdtidens avslutande.

För att garantera stödpersonens säkerhet kan det i vissa fall vara nödvändigt att han eller hon blir informerad om patientens hälsotillstånd eller personliga förhållanden. Vanligtvis kan detta problem lösas genom att patienten lämnar sitt tillstånd till uppgiftsutlämnande, men i vissa fall medger inte patienten detta. Finns det då starka skäl för att garantera stödpersonens säkerhet föreslår regeringen att chefsöverläkarna ska kunna lämna ut sådana uppgifter.

Utskottet anser att det är av största vikt att frågan om vilka befogenheter enligt LPT och LRV som bör tillkomma de läkare som till följd av entreprenadavtal utför tjänster åt ett landsting utan att vara anställda av landstinget utreds närmare. Utskottet anser att det är oklart och därför behöver belysas vilken betydelse begreppet allmän tjänst kan ha i denna och i andra situationer av betydelse i sammanhanget. Regeringen bör därför enligt utskottets uppfattning skyndsamt återkomma till riksdagen i denna fråga. Utskottet föreslår därför att riksdagen ska göra ett tillkännagivande.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag yrka bifall till utskottets hemställan och avslag på samtliga reservationer.

Anf. 59 ROLF OLSSON (v):

Fru talman! Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård är områden som är och har varit föremål för stundtals intensiv debatt. Det är positivt i ett öppet samhälle att dessa områden debatteras och granskas kritiskt. Vänsterpartiet anser att befogenheterna att använda tvångsvård inom psykiatri måste vara mycket noga reglerade och att lagstiftningen måste uppfylla högt ställda krav på rättssäkerhet och värna den enskildes integritet.

Det nu föreliggande betänkandet, SoU13, innebär förbättringar och förtydliganden på flera väsentliga punkter. Vänsterpartiet har aktivt samarbetat med regeringen kring utformningen av den proposition som ligger till grund för betänkandet. Jag ska i det följande kommentera några områden.

I betänkandet föreslås att skrivningar införs i LPT – lag om psykiatrisk tvångsvård – och i LRV – lag om rättspsykiatrisk vård – som reglerar de tvångsåtgärder som får användas för att personal i hälso- och sjukvård får hålla kvar patienter till dess beslut om intagning har fattats. I dagsläget kan sådana åtgärder tillgripas med stöd av allmänna bestämmelser i brottsbalken om rätt till nödvärn eller nödrätt och ansvarsfrihetsbestämmelser. Det är knappast tillfredsställande att LPT och LRV

saknar sådana bestämmelser, och de föreslagna ändringarna måste därför ses som förtydliganden.

Vänsterpartiet vill understryka att de nu föreslagna ändringarna på intet sätt innebär vidgade tvångsmöjligheter. Detta framkommer också i betänkandet. Av propositionen framgår att föreskrifter tas fram som ska reglera att tvångsåtgärder används restriktivt. De nu föreslagna åtgärderna ska vara avsedda att bättre tillgodose rättssäkerhetskraven för både patienter och personal.

En annan förändring som föreslås i betänkandet är skärpningar av bestämmelserna kring möjligheter till konvertering från frivillig vård till psykiatrisk tvångsvård. Sådana möjligheter finns i dag, men i betänkandet föreslås en skärpning av prövningen genom införandet av s.k. två-läkarprövning och bestämmelser om att konverteringsbeslut alltid ska underställas länsrättens prövning och där prövas i sak. Detta är åtgärder som Vänsterpartiet anser ska förbättra rättssäkerheten.

Beslut om konvertering från frivillig vård till tvångsvård måste alltid vägas ytterst noga och användas med stor restriktivitet. Det handlar om tvångsåtgärder mot människor som frivilligt sökt vård och kan självfallet av den enskilde uppfattas som ett övergrepp och därmed riskera att minska förtroendet för den psykiatriska sjukvården hos vederbörande. Detta måste motverkas och de nu föreslagna förändringarna måste uppfattas som åtgärder för att höja rättssäkerheten och bättre tillvarata patienternas integritet.

Vänsterpartiet vill som framsteg också framhålla förslagen om att fler patienter kan få tillgång till stödpersoner under vårdtiden och att uppdragen kan fortgå också en tid efter vårdtidens avslutning – det handlar om fyra veckor. Likaså är det positivt att begreppet vårdplan införs och att ändamålet tydliggörs i lagstiftningen samt att en innehållsmässig utveckling av planeringsinstrumentet förutsätts. För såväl arbetet med stödpersoner som vid vårdplanering gäller mycket ofta att en fungerande samverkan med kommunernas socialtjänst kommer till stånd. I dagsläget är bristerna tyvärr alltför stora på många håll och drabbar patienter eller klienter så att ett återinträde i samhällslivet ibland allvarligt försvåras. Det brister betänkligt på många håll i landet när det t.ex. gäller boende, daglig sysselsättning och ett fungerande nätverk. Det här är ett område som vi förutsätter att den särskilde utredare som regeringen har tillsatt för samverkansproblemen granskar och lägger fram förslag på.

Ytterligare ett område där det föreslås förändringar är permissionsbestämmelserna. Möjligheten att ge en patient tillstånd att vistas utanför sjukvårdsinrättningen till vårdtidens slut föreslås bli avskaffad. Permissioner ska alltid tidsbestämmas och stå i överensstämmelse med vårdplanen.

Vänsterpartiet anser att de föreslagna förändringarna av permissionsinstitutet i princip innebär förbättrad rättssäkerhet och tydlighet i lagstiftningen. Det kan dock vara på sin plats att noga följa utvecklingen av dessa förändringar. I regeringens proposition nämns ett uppdrag till Socialstyrelsen att följa utvecklingen av dessa förändringar under tre år, och vi menar att det torde vara en väl motiverad åtgärd.

Fru talman! Vänsterpartiet har i ett särskilt yttrande klargjort sin syn på möjligheterna att under pågående tvångsvård verkställa beslut om avvisning, utvisning eller utlämning. Vänsterpartiet har tidigare i mot-

Prot.

1999/2000:111

17 maj

*Psykiatrisk tvångsvård
och rättspsykiatrisk
vård*

ioner och i andra sammanhang framfört kritiska synpunkter på sådana beslut. Vi vet att en del människor med tydliga kvarstående vårdbehov råkat mycket illa ut vid eller strax efter verkställandet av besluten. I det nu föreliggande betänkandet finns inga förslag till förändringar av nu gällande bestämmelser. Vänsterpartiet vidhåller sin kritiska uppfattning i denna fråga. Vi anser att bestämmelserna strider mot en human rättstillämpning.

Detta var Vänsterpartiets synpunkter med anledning av betänkande SoU13.

Anf. 60 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd):

Fru talman! Vi tycker att det här är ett bra förslag. Som vi i det föregående har hört föreslås betydande förbättringar i förhållande till nuläget. Förslagen förbättrar patientens rättssäkerhet, och de ger personalen bestämdare ramar. Jag tycker att Hans Hjortzberg-Nordlund, Susanne Eberstein och Rolf Olsson har lämnat bra redogörelser för ärendet och innehållet i propositionen.

Jag är troligen den enda här i kammaren som har att tillämpa denna lag, och jag upplever den som en klar förbättring. Jag ser inte förslaget som heltäckande, som en helt ny lag där allting går igenom i detalj, utan jag ser det som en förbättring av det som uppenbarligen inte har varit så bra.

Sådana här saker är fruktanvärt svåra. Det svåraste som en läkare i allmän tjänst har att göra är att bedöma en människa, ofta en person som man aldrig tidigare har träffat, och skaffa sig en uppfattning om ifall man över huvud taget ska tvinga sig på honom eller henne. Jag tycker att det nu tas ett bra steg på vägen. Det är möjligt att vi när vi arbetar vidare enligt den här nya lagen finner att den behöver förbättras ytterligare, och då ska så ske. Det rör sig om patientens integritet.

Man kan tycka att det skulle gå att förebygga en del av det elände som det är fråga om. Ofta sviktar tyvärr nätverket kring de berörda människorna. Där man känner till dessa borde det byggas upp nätverk från kommunens sida för att stötta både de anhöriga och de sjuka. Ofta blir de anhöriga oerhört slitna. Dessutom känner de att de ska gå in i ett slags terapeutsituation, och det ska de naturligtvis inte göra. Då blir de helt nedbrutna.

Jag tycker också att det är bra att en kommitté arbetar med påföljdssystemet för psykiskt störda, och jag tycker att det arbetet bör få ta den tid som det tar, eftersom det gäller så oerhört grannliga frågor.

Det är också bra att utskottet tillkännager att begreppet "allmän tjänst" bör definieras bättre. Det var förr provinsialläkarna som utförde de aktuella uppgifterna. I det här fallet är sjukvården en myndighet. Så är annars inte fallet, men just den här lagen och smittskyddslagen, som Susanne Eberstein nämnde, är de två lagar som kan medföra tvång för patienter.

Jag tycker alltså att de framlagda förslagen är bra, och kristdemokraterna har inte väckt någon motion i ärendet. Jag menar att utvisning och avvisning av utlänning i tvångsvård hör hemma under ett annat rättsavsnitt än lagen om tvångsvård för psykiskt sjuka. Jag har inget yrkande utan vill bara tala om att jag tycker att det är fråga om bra förslag, som innebär en förbättring i förhållande till nuläget.

Anf. 61 GUNNEL WALLIN (c):

Fru talman! Det här är en synnerligen angelägen fråga. Patientgruppen psykiskt störda är inte den mest högljudda gruppen i vårt samhälle, och det är oerhört viktigt att vi ägnar den här gruppen ett stort intresse.

Det gäller vissa förbättringar inom den psykiatriska vården, som är ett stort och brett område. Centerpartiet stöder föreliggande förslag, men jag skulle ändå vilja lyfta upp vissa, som jag tycker, viktiga frågor.

Det har talats om psykiatrireformen, som var en stor omorganisation. Vi vet alla att den har fört med sig en rad stora problem, som vi verkligen måste ta tag i.

Vad gäller tvångsvård vill jag säga att intagning med tvång ju är en kränkning av den personliga integriteten. Skulle man kunna komma därefter att man kunde styra detta på frivillig väg i stället och kunde ingripa i ett tidigare skede skulle mycket vara vunnet. När man kan påverka den enskilde så att denne känner sig själv kunna styra detta blir vården också lättare att genomföra.

Det finns en rekommendation om vårdplan, men vi behöver bli bättre på att upprätta vårdplaner. Det ställs i lag också krav på patientansvarig läkare. Det är viktigt att detta är skriftligt fastlagt, så att även anhöriga kan vara väl medvetna om det. Det får inte vara en förvaring utan vårdinnehåll. Vård måste ges i tid, av personal som har kompetens. Mycken kompetens har försvunnit i de omorganisationer som har gjorts på många håll.

När man är verksam inom psykiatrin arbetar man med sig själv som redskap, och det frestar på. Därför måste personalen inom psykiatrin få en ständig handledning och ett kontinuerligt påfyllande av kunskap och kompetens. Jag ser härvidlag brister i dagens psykiatriska vård.

Man kan jämföra med personal inom psykiatrin, t.ex. en läkare, med en kirurg. En kirurg skulle aldrig genomföra ett ingrepp utan att ha en bra skalpell. Den jämförelsen kan vara bra att göra när man bedömer den kompetens som behövs inom psykiatrin.

I den psykiatriska vården förekommer stora och blandade avdelningar med en orolig miljö, som inte är det som patienterna behöver. Neddragningen av antalet vårdplatser är mycket oroande. Det är svårt att bli intagen, och det är långa väntetider, vilket kan leda till att det i slutänden blir en tvångsintagning. Här behövs resurser, och det känns glädjande för mig som centerpartist att vi har lyckats föra över pengar från försvaret till vården, med prioritering just av psykiatrin. Det handlar här faktiskt också mycket om resurser.

En annan viktig fråga är bemötandet inom vården, något som har berörts vid många tillfällen. Blir man illa bemött drar man sig för att söka tillbaka igen, och det kan leda till att det i stället blir en tvångsintagning. Därför är det viktigt att arbeta med bemötandet inom vården.

Det har här nämnts bältesläggning. I vissa fall är det nödvändigt att ta till sådana metoder när aggressionerna inte kan kontrolleras och i ett akut skede för att få effekt av medicinering, osv. När man kan använda det är en medicinsk bedömning. Men det är otroligt viktigt att det används med restriktivitet och att patienten aldrig får lämnas ensam.

Jag skulle också vilja lyfta upp en glömd grupp. Det är de som är dömda till rättspsykiatrisk vård och som annars borde vara inskrivna i omsorgen och vistas inom psykiatrin. Det är ingen som vet hur dessa ska

Prot.

1999/2000:111

17 maj

*Psykiatrisk tvångsvård
och rättspsykiatrisk
vård*

hanteras och behandlas. Det är inte någon stor grupp. Men det är en viktig grupp. Det är viktigt att arbeta vidare med den.

Nu har jag förmånen att sitta i just den kommitté som har i uppdrag att föreslå förändringar i påföljdssystemet. Där är den här frågan belyst. Hela betänkandet andas också att vi ska avvakta den utredningen. Det är svåra hänsynstaganden och delikata frågor. Men jag känner att man är på väg att hitta lösningar. Många gånger handlar det om ekonomiska spörsmål och vem som ska betala. Det får aldrig styra och påverka vården för den enskilde. Den enskilde får inte komma i kläm.

Det är också mycket diskussioner kring medicinering och vad vården får kosta, vilket som är det billigaste läkemedlet eller vilken personal som är billigast. Också här är det de medicinska kunskaperna som måste vara det styrande.

Jag tycker att förslaget om permissionsbestämmelserna är bra. Men man måste naturligtvis vara medveten om konsekvenserna. Dessa människor blir då kvar i vården och upptar en vårdplats, och vårdplatser är det ont om. De kostar pengar. Även om förslaget är bra måste man vara medveten om de konsekvenserna.

Förslaget om stödperson är också bra. Men det är patienten själv som avgör om man vill ha en sådan eller inte. De som haft med patienter att göra vet att det inte är alla som vill.

I det sammanhanget vill jag också ta upp frågan om stöd efter tvångsintagning. Det är en bra tanke. Det är bra att det finns. Det är också bra att det finns medel till bostäder, t.ex. för de bostadslösa, som ofta är psykiskt sjuka. Men tyvärr är det svårt att använda de medlen, eftersom ingen önskar att ha dessa personer boende som grannar. Det är ett stort bekymmer. Det är viktigt att man har stödpersoner. Även de som har ett boende måste ha stödpersoner. Det är lätt att säga att det finns pengar, men ser man på verkligheten skiljer det sig.

En annan viktig sak är polishandräckning vid transport. Det behövs särskild kunskap och utrustning för det. Det har också där varit diskussioner om vem som ska betala och vem som ska stå för det. Det får inte vara ett hinder.

En viktig del är de anhöriga. Vårdpersonal måste ge sig tid att lyssna på patienter och anhöriga och informera. Det kommer ständigt nya exempel där anhöriga inte har fått komma till tals och inte har fått delta, och där de psykiskt sjuka lever i stor misär. Det handlar om tid för personalen att även lyssna till anhöriga. De anhöriga känner sig utanför. Det är också en viktig del att observera.

Fru talman! Till sist vill jag säga: Låt oss bibehålla en decentraliserad psykiatri. Ge den kompetens och resurser för att kunna ge vård i ett tidigt skede i en bra miljö. Vi har alla hospitaliseringen i gott minne. Låt oss inte komma tillbaka till det.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 11 §.)

8 § Godkännande av ett nytt protokoll m.m. till två marina konventioner

Prot.
1999/2000:111
17 maj

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000: MJU13
Godkännande av ett nytt protokoll m.m. till två marina konventioner
(prop. 1999/2000:74).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

9 § Ändring i livsmedelslagen

Föredrogs
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000: MJU18
Ändring i livsmedelslagen (prop. 1999/2000:92).

Andre vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 11 §.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 11.46 på förslag av andre vice talmannen att
ajournera förhandlingarna till kl. 17.00 då dagens votering skulle äga
rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 17.00.

10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 11 maj

UbU15 Vissa skolfrågor

Mom. 1 (grundskolans ansvar, omfattning m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 i motsvarande del (m)
3. res. 3 i motsvarande del (c)
4. res. 4 i motsvarande del (fp)

Förberedande votering 1:

14 för res. 3

14 för res. 4

280 avstod

41 frånvarande

Talmannen konstaterade att lika röstetal uppkommit. Utgången skulle
avgöras genom lottning.

Talmannen anmodade Marianne Samuelsson (mp) och Åke Gustavsson (s) att fungera som kontrollanter vid lottningen samt Per Rosengren (v) att förrätta lottningen.

Den upptagna lottsedeln visade ett *ja* och kammaren hade således antagit res. 3.

Förberedande votering 2:

72 för res. 1

15 för res. 3

222 avstod

40 frånvarande

Kammaren biträdde res. 1.

Huvudvotering:

171 för utskottet

75 för res. 1

64 avstod

39 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 38 v, 15 mp

För res. 1: 75 m

Avstod: 36 kd, 15 c, 13 fp

Frånvarande: 13 s, 7 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 15 (praktiska och estetiska ämnen)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (kd)

Votering:

276 för utskottet

36 för res. 2

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 76 m, 38 v, 15 c, 13 fp, 15 mp

För res. 2: 36 kd

Frånvarande: 12 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 36 (skolans värdegrund i praktisk tillämpning)

1. utskottet

2. res. 2 i motsvarande del (kd)

Votering:

272 för utskottet

37 för res. 2

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 73 m, 38 v, 15 c, 12 fp, 15 mp

För res. 2: 1 m, 36 kd

Frånvarande: 12 s, 8 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 1 mp

Mom. 37 (borttagande av hänvisningen i läroplanerna till kristen tradition och västerländsk humanism)

1. utskottet

2. res. 9 (v)

Votering:

262 för utskottet

46 för res. 9

1 avstod

40 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 118 s, 74 m, 1 v, 36 kd, 15 c, 12 fp, 6 mp

För res. 9: 37 v, 1 fp, 8 mp

Avstod: 1 mp

Frånvarande: 13 s, 8 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Prot.

1999/2000:111

17 maj

Mom. 46 (skolans sex- och samlevnadsundervisning)

Yrkanden:

1. utskottet

2. utskottets hemställan med den ändring som följde av bifall till mot. Ub314 yrk. 1, 2 och 5 (v)

Kammaren biföll utskottets hemställan med acklamation.

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

JuU11 Organisationsförändringar inom rättsväsendet

Mom. 2 (kvalitet och tillsyn)

1. utskottet

2. res. 1 (s, v)

Votering:

156 för utskottet

153 för res. 1

2 avstod

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 76 m, 1 v, 36 kd, 15 c, 13 fp, 15 mp

För res. 1: 117 s, 36 v

Avstod: 1 s, 1 v

Frånvarande: 13 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 3 (specialisering inom utredningsverksamheten, m.m.)

1. utskottet

2. res. 2 (s, v)

Prot.
1999/2000:111
17 maj

Votering:
155 för utskottet
155 för res. 2
1 avstod
38 frånvarande
Talmannen konstaterade att rösterna var lika delade och förklarade ärendet bordlagt enligt 5 kap. 6 § riksdagsordningen.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 76 m, 36 kd, 15 c, 13 fp, 15 mp
För res. 2: 118 s, 37 v
Avstod: 1 v
Frånvarande: 13 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

11 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

NU18 Börsintroduktion av Telia AB

Mom. 1 (börsintroduktion och minskat statligt ägande i Telia AB, m.m.)

1. utskottet
2. res. 1 (m, kd, c, fp)

Votering:
170 för utskottet
139 för res. 1
2 avstod
38 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 36 v, 15 mp
För res. 1: 76 m, 35 kd, 15 c, 13 fp
Avstod: 2 v
Frånvarande: 12 s, 6 m, 5 v, 7 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Mom. 2 (finansiering av digital infrastruktur)

1. utskottet
2. res. 3 (c)

Votering:
175 för utskottet
16 för res. 3
117 avstod
41 frånvarande
Kammaren biföll utskottets hemställan.
Partivis fördelning av rösterna:
För utskottet: 119 s, 4 m, 36 v, 1 kd, 15 mp
För res. 3: 15 c, 1 fp
Avstod: 70 m, 2 v, 35 kd, 10 fp
Frånvarande: 12 s, 8 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 6 fp, 1 mp

FiU26 Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m.

Mom. 2 (fordringar på AP-fonderna)

1. utskottet

2. res. (m, fp)

Votering:

223 för utskottet

89 för res.

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 36 kd, 15 c, 15 mp

För res.: 76 m, 13 fp

Frånvarande: 12 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

SoU13 Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård

Mom. 11 (psykiskt störda lagövertredare)

1. utskottet

2. res. 4 (m)

Votering:

234 för utskottet

77 för res. 4

38 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 38 v, 36 kd, 15 c, 11 fp, 15 mp

För res. 4: 76 m, 1 fp

Frånvarande: 12 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 5 fp, 1 mp

Mom. 18 (vårdavgifter)

1. utskottet

2. res. 8 (mp)

Votering:

296 för utskottet

16 för res. 8

37 frånvarande

Kammaren biföll utskottets hemställan.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 119 s, 75 m, 38 v, 36 kd, 15 c, 13 fp

För res. 8: 1 m, 15 mp

Frånvarande: 12 s, 6 m, 5 v, 6 kd, 3 c, 4 fp, 1 mp

Övriga moment

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU13 Godkännande av ett nytt protokoll m.m. till två marina konventioner

Kammaren biföll utskottets hemställan.

MJU18 Ändring i livsmedelslagen

Kammaren biföll utskottets hemställan.

12 § Bordläggning

Anmälades och bordlades

Proposition

1999/2000:108 Överenskommelse om en liberalisering av handeln med tjänster m.m. mellan Europeiska gemenskapen och dess medlemsstater och Mexikos förenta stater

13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 16 maj

1999/2000:944 av *Ronny Olander* (s) till näringsminister Björn Rosengren

Återplantering av stormfällada skogsområden i Skåne

1999/2000:945 av *Johan Pehrson* (fp) till justitieminister Laila Freivalds

Polisvåld

1999/2000:946 av *Maud Ekendahl* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Avgångsvederlag

1999/2000:947 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Polisens uppgift är att förhindra brott

1999/2000:948 av *Gun Hellsvik* (m) till justitieminister Laila Freivalds

Rissnemålet

1999/2000:949 av *Inga Berggren* (m) till jordbruksminister Margareta Winberg

Interimsregler för produktspecifika hälsopåståenden

1999/2000:950 av *Monica Green* (s) till jordbruksminister Margareta Winberg

Innehållsförteckning på livsmedel

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 maj.

14 § Anmälan om skriftligt svar på fråga

Anmälades att skriftligt svar på följande fråga inkommit

Prot.
1999/2000:111
17 maj

den 17 maj

1999/2000:918 av *Rosita Runegrund* (kd) till socialminister Lars Engqvist
Barns och mödrars välfärd

Svaret redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 23 maj.

15 § Kammaren åtskildes kl. 17.22.

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början t.o.m. 7 § anf. 54 (delvis),
av andre vice talmannen därefter till ajourneringen kl. 11.46 och
av talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

/Barbro Nordström

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Hänvisning av ärende till utskott	1
3 § Förnyad bordläggning.....	1
4 § Börsintroduktion av Telia AB	1
näringsutskottets betänkande 1999/2000:NU18	1
Anf. 1 PER WESTERBERG (m)	1
Anf. 2 GÖRAN HÄGGLUND (kd)	4
Anf. 3 ÅKE SANDSTRÖM (c)	6
Anf. 4 EVA FLYBORG (fp)	7
Anf. 5 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s)	9
Anf. 6 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	10
Anf. 7 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	11
Anf. 8 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	11
Anf. 9 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	12
Anf. 10 PER WESTERBERG (m) replik	12
Anf. 11 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	12
Anf. 12 PER WESTERBERG (m) replik	13
Anf. 13 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	13
Anf. 14 EVA FLYBORG (fp) replik	13
Anf. 15 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	14
Anf. 16 EVA FLYBORG (fp) replik	14
Anf. 17 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	15
Anf. 18 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	15
Anf. 19 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	16
Anf. 20 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	16
Anf. 21 KARL GUSTAV ABRAMSSON (s) replik	16
Anf. 22 LENNART BEIJER (v)	16
Anf. 23 PER WESTERBERG (m) replik	18
Anf. 24 LENNART BEIJER (v) replik	18
Anf. 25 PER WESTERBERG (m) replik	19
Anf. 26 LENNART BEIJER (v) replik	19
Anf. 27 ÅKE SANDSTRÖM (c) replik	19
Anf. 28 LENNART BEIJER (v) replik	20
Anf. 29 EVA FLYBORG (fp) replik	20
Anf. 30 LENNART BEIJER (v) replik	20
Anf. 31 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	20
Anf. 32 LENNART BEIJER (v) replik	21
Anf. 33 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik	21
Anf. 34 LENNART BEIJER (v) replik	22
Anf. 35 INGEGERD SAARINEN (mp)	22
Anf. 36 PER WESTERBERG (m) replik	22
Anf. 37 INGEGERD SAARINEN (mp) replik	23
Anf. 38 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	23
Anf. 39 PER WESTERBERG (m) replik	24
Anf. 40 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	24
Anf. 41 PER WESTERBERG (m) replik	24

Anf. 42 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	25
Anf. 43 LENNART BEIJER (v) replik	25
Anf. 44 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	25
Anf. 45 LENNART BEIJER (v) replik	26
Anf. 46 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v) replik	26
Anf. 47 PER WESTERBERG (m)	26
Anf. 48 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	27
Anf. 49 PER WESTERBERG (m)	27
Anf. 50 CAMILLA SKÖLD JANSSON (v)	27
Anf. 51 PER WESTERBERG (m)	28
(Beslut fattades under 11 §.).....	28
5 § Gruppbaseade försäkringsrörelse regler	28
finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU25.....	28
(Beslut fattades under 11 §.).....	28
6 § Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m.	28
finansutskottets betänkande 1999/2000:FiU26.....	28
Anf. 52 LISBET CALNER (s)	28
Anf. 53 FREDRIK REINFELDT (m)	29
(Beslut fattades under 11 §.).....	30
7 § Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård	30
socialutskottets betänkande 1999/2000:SoU13	30
Anf. 54 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m)	30
Anf. 55 THOMAS JULIN (mp)	31
Anf. 56 HANS HJORTZBERG-NORDLUND (m) replik	33
Anf. 57 THOMAS JULIN (mp) replik	34
Anf. 58 SUSANNE EBERSTEIN (s).....	34
Anf. 59 ROLF OLSSON (v).....	36
Anf. 60 ESTER LINDSTEDT-STAAF (kd)	38
Anf. 61 GUNNEL WALLIN (c)	39
(Beslut fattades under 11 §.).....	40
8 § Godkännande av ett nytt protokoll m.m. till två marina konventioner	41
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU13	41
(Beslut fattades under 11 §.).....	41
9 § Ändring i livsmedelslagen	41
miljö- och jordbruksutskottets betänkande 1999/2000:MJU18.....	41
(Beslut fattades under 11 §.).....	41
Ajournering.....	41
Återupptagna förhandlingar	41
10 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats den 11 maj.....	41
UbU15 Vissa skolfrågor	41
JuU11 Organisationsförändringar inom rättsväsendet	43
11 § Beslut om utskottsbetänkanden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	44
NU18 Börsintroduktion av Telia AB.....	44

Prot.	FiU25 Gruppbaseade försäkringsrörelseregler	45
1999/2000:111	FiU26 Moderniserade kapitaltäckningsregler m.m.	45
17 maj	SoU13 Psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård	45
	MJU13 Godkännande av ett nytt protokoll m.m. till två	
	marina konventioner.....	46
	MJU18 Ändring i livsmedelslagen.....	46
	12 § Bordläggning.....	46
	13 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	46
	14 § Anmälan om skriftligt svar på fråga.....	47
	15 § Kammaren åtskildes kl. 17.22.	47

